

**Teória
a východiská praxe
školskej sociálnej práce**

GYMERSKÁ Martina
KRŠŠÁKOVÁ Eva
MAĎAROVÁ Ľubica

© PERSONA, 2019

Teória a východiská praxe školskej sociálnej práce

Podkladový materiál k etablovaniu školskej sociálnej práce
v Slovenskej republike

Verzia 1.1

Tento dokument bol vytvorený v rámci projektu „*Etablovanie sociálnej práce v školských zariadeniach a zavádzanie programov osobnostno-sociálnej výchovy do škôl*“.

Realizácia projektu je možná vďaka finančnej podpore z Európskeho sociálneho fondu, prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

Informácie o OP EVS nájdete na www.opevs.eu.

Európska únia
Európsky sociálny fond

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Realizátorom projektu je občianske združenie PERSONA. Partnerom projektu je Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce.

Teória a východiská praxe školskej sociálnej práce

Podkladový materiál k etablovaniu školskej sociálnej práce
v Slovenskej republike

Autori:

Mgr. Martina Gymerová

Mgr. Eva Krššáková

Mgr. Ľubica Maďarová

Obrázky na obálke:

www.freepik.com

PERSONA, Vrančovičova 29, 841 03 Bratislava, www.ozpersona.sk

Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce, Mokrohájska cesta 3,
841 04 Bratislava, www.socialnapraca.sk

© PERSONA 2019

Obsah

	Úvod	5
I.	Sociálna práca v školstve a jej východiská	7
	<i>I.1 Sociálna práca</i>	7
	<i>I.2 Postavenie sociálnej práce v kontexte iných vedných odborov</i>	7
	<i>I.3 Postavenie školskej sociálnej práce</i>	8
	<i>I.4 Ciele školskej sociálnej práce</i>	9
	<i>I.5 Klienti školskej sociálnej práce</i>	10
	<i>I.6 Iniciovanie kontaktu medzi sociálnym pracovníkom a klientom</i>	11
II.	Metódy a formy práce školského sociálneho pracovníka	12
	<i>II.1 Metódy a činnosti školského sociálneho pracovníka</i>	12
	<i>II.2 Posúdenie životnej situácie klienta</i>	13
	<i>II.3 Plány sociálnej intervencie</i>	14
	<i>II.4 Vedenie dokumentácie</i>	15
	<i>II.5 Dôvernosť získaných informácií</i>	16
III.	Kvalifikačné predpoklady školského sociálneho pracovníka	17
	<i>III.1 Vymedzenie kompetencií školského sociálneho pracovníka</i>	17
	III.1.1 Osobnostné charakteristiky	17
	III.1.2 Motivácia a schopnosti	18
	<i>III.2 Kľúčové kompetencie školského sociálneho pracovníka</i>	20
IV.	Pracovné podmienky školského sociálneho pracovníka	24
	<i>IV.1 Multidisciplinárna spolupráca</i>	24
	<i>IV.2 Pracovná záťaž</i>	25
	<i>IV.3 Profesionálny rozvoj a supervízia</i>	25
	<i>IV.4 Hodnotenie práce</i>	26
	<i>IV.5 Štandardy bezpečnosti práce a ochrany</i>	26
V.	Etické princípy sociálnej práce	28
VI.	Súčasnú postavenie školského sociálneho pracovníka	29
	<i>VI.1 Od nedávnej minulosti po súčasnosť</i>	29
	<i>VI.2 Prehľad právnych úprav sociálnej práce v školstve</i>	31
VII.	Slovník používaných pojmov	32
VIII.	Zoznam bibliografických odkazov	34
IX.	Prílohy	36

ÚVOD

V dnešnej spoločnosti dochádza k viacerým zmenám, ktoré zároveň ovplyvňujú rozvoj a smerovanie sociálnej práce. S narastajúcou potrebou pomoci človeku v rovine sociálnych interakcií v rôznych oblastiach jeho života, vzniká potreba rozvoja sociálnej práce v rozličných sférach. Takouto oblasťou je aj prostredie školy a školských zariadení.

System školsťva a formálne vzdelávanie detí a mládeže prechádzajú obdobne ako iné systémy reformami a sú predmetom politických, odborných i laických diskusií. Škola ako inštitúcia plní primárne vzdelávaciu a výchovnú funkciu. V súčasnej dobe narastá výskyt sociálno-patologických javov a rizikového správania u detí a mladých ľudí a vzdelávacie problémy žiakov sú často spôsobené sociálnymi problémami na pozadí, nepriaznivou sociálnou situáciou v rodine, sociálnym alebo zdravotným znevýhodnením, psychologickými problémami, odlišným kultúrnym zázemím a pod. Učítelia popri zodpovednosti za výchovno-vzdelávací proces musia riešiť čoraz väčší balík sociálnych problémov, napr. dysfunkčné rodiny a s tým spojené problémy týrania a zanedbávania detí, agresivitu detí, chudobu rodín, rôzne druhy látkových aj nelátkových závislostí u detí, ako aj ich rodičov, záškoláctvo, kyberšikanu, detskú prostitúciu, problémy so začleňovaním žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, usmerňovanie žiakov v oblasti osobnostno-sociálneho rozvoja a iné. Aj napriek existujúcemu systému celoživotného vzdelávania učítel'ov, na mnohé otázky a problémy nemajú odpovede, kompetencie, metodiky a väčšinou ani čas.

Z množstva odborných zamestnancov, ktorých by mohla mať škola k dispozícii podľa zákona č.317/2009 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (napr. školský psychológ, špeciálny pedagóg, školský logopéd, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg), školy mávajú poväčšine iba špeciálneho pedagóga. Možnosť zamestnať odborného zamestnanca ako interného zamestnanca školy je vždy závislá od finančných možností konkrétnej školy a od uváženia a rozhodnutia riaditeľa, či zriaďovateľa konkrétnej školy.

Všetky vyššie spomenuté problémy na školách riešia buď výchovní poradcovia alebo triedni učítelia. Výchovní poradcovia však podľa súčasnej platnej legislatívy (zákon č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov) nie sú kompetenčne disponovaní, aby riešili dostatočne odborne a úspešne tieto problémy, ani triedni učítelia, ktorí navyše na to nemajú ani dostatok času. Triedny učitel', obzvlášť na 2. stupni ZŠ, nemá dostatok času, aby vzniknutý problém riešil včas a primerane jeho vážnosti, nakoľko niekedy učí vo svojej triede iba jednu hodinu do týždňa a triednické hodiny sú po vyučovaní, kedy sú už žiaci unavení a chceli by byť radšej doma.

Školy často spolupracujú s Centrami pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, so špeciálno-pedagogickými poradňami, s Pedagogicko-psychologickými poradňami. Tieto vykonávajú pre školy diagnostiku, prácu s problémovými žiakmi a tiež preventívne aktivity. Práve tu často nastávajú problémy. Preventívne aktivity by mali byť vykonávané v rámci celého triedneho kolektívu, ale pre administratívu s tým spojenú, nie všetci rodičia žiakov k tomu dajú súhlas a tak sa často stáva, že sa táto aktivita nemôže uskutočniť.

Zároveň v tíme školských odborných zamestnancov chýba odborník, ktorý by svoju pomoc zameriaval na podporu sociálneho fungovania žiakov a efektívne pôsobenie na úrovni sociálneho prostredia – školy, rodiny a komunity. Napriek evidentnej prítomnosti rôznych sociálnych problémov u žiakov škôl, ktoré ovplyvňujú kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu, je v súčasných slovenských podmienkach školská sociálna práca nerozpoznanou a legislatívne neukotvenou aplikovanou disciplínou sociálnej práce.

V zahraničí, naopak, reflektujú meniace sa potreby spoločnosti a služby školskej sociálnej práce sa stali prirodzenou súčasťou škôl v mnohých krajinách v Európe a vo svete.

Školská sociálna práca prispieva k skvalitneniu a zefektívneniu školského systému. Zatiaľ čo učitelia rozvíjajú potenciál žiakov cez odovzdávanie vedomostí a zručností, školskí sociálni pracovníci poskytujú žiakom podporu, aby mali čo najoptimálnejšie podmienky pre učenie, pomáhajú im prekonávať problémy vo vzdelávaní spôsobené sociálnymi problémami, pomáhajú pri začleňovaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, vykonávajú prevenciu a tiež pomáhajú deťom v osobnostno-sociálnom rozvoji.

S cieľom etablovania školskej sociálnej práce na Slovensku pripravuje občianske združenie PERSONA v spolupráci so Slovenskou komorou sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce návrhy základných dokumentov, potrebných k etablovaniu školskej sociálnej práce v slovenských podmienkach. Súčasťou týchto podkladov je aj predkladaný dokument.

Vytvorenie dokumentu *Teória a východiská praxe školskej sociálnej práce* je súčasťou výstupov projektu *Etablovanie sociálnej práce v školských zariadeniach a zavádzanie programov osobnostno-sociálnej výchovy do škôl*, ktorý realizuje občianske združenie PERSONA.

Realizácia projektu je možná vďaka finančnej podpore EÚ z Európskeho sociálneho fondu, prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa. Informácie o operačnom programe Efektívna verejná správa nájdete na www.opevs.eu.

autorky

I. Sociálna práca v školstve a jej východiská

Na úvod považujeme za dôležité vymedziť základné pojmy a popísať východiská, na ktorých budeme rozvíjať koncepciu výkonu školskej sociálnej práce na Slovensku. Vychádzať budeme tak z odbornej domácej a zahraničnej literatúry, ako aj z praktických skúseností sociálnych pracovníkov pôsobiacich v rezorte školstva a v oblasti sociálno-právnej ochrany detí.

I.1 Sociálna práca

Sociálna práca je „na praxi založená profesia a vedecká disciplína, ktorá podporuje sociálnu zmenu a rozvoj, sociálnu súdržnosť, posilnenie a oslobodenie ľudí. Hlavnými princípmi sociálnej práce sú: sociálna spravodlivosť, dodržiavanie ľudských práv, kolektívna zodpovednosť a rešpekt k rozmanitosti. Sociálna práca zapája ľudí a štruktúry do riešenia životných výziev a zvyšovania kvality života, opierajúc sa o teórie sociálnej práce, sociálnych a humanitných vied, ako aj o znalosti domáceho prostredia.“¹

Hlavným cieľom sociálnej práce je poskytovanie pomoci ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii² a podpora ich sociálneho fungovania. Sociálna práca je zameraná na dosahovanie rovnováhy medzi očakávaniami klientov a sociálneho prostredia, v ktorom klienti uspokojujú svoje potreby. Svojimi opatreniami sociálna práca zasahuje tam, kde sa ľudia z objektívnych dôvodov dostávajú do situácií neriešiteľných vlastnými silami či prostriedkami, alebo kde je spoločenská pomoc žiaduca.

V súčasnosti je sociálna práca súčasťou štátom organizovaného a zabezpečovaného systému, kde vedľa seba pôsobia tak štátne inštitúcie, ako aj samosprávne či mimovládne organizácie. Je silne finančne i organizačne naviazaná na štátnu správu, má svoj etický kódex, odbornú metodiku práce s klientom, formálny spôsob výučby, legislatívne ukotvenie. Sociálnu prácu vykonávajú vysokoškolsky vzdelaní sociálni pracovníci a asistenti sociálnej práce v zmysle zákona č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

I.2 Postavenie sociálnej práce v kontexte iných vedných odborov

Sociálna práca má medzi vednými disciplínami samostatné postavenie. Hraničí však s viacerými akademickými a praktickými disciplínami, s ktorými zdieľa niektoré poznatky a postupy. Jej charakter je transdisciplinárny a výrazne integrujúci. Medzi vedné disciplíny, z ktorých sociálna práca čerpá a s ktorými spolupracuje, patria: psychológia, právo, sociológia, politológia, pedagogika, medicína, filozofia, ekonómia, štatistika, demografia a ďalšie. To, čo odlišuje sociálnu prácu od ostatných vedných disciplín, je dôraz na sociálne fungovanie klienta.

Väzby sociálnej práce s ďalšími vednými disciplínami sú veľmi dôležité, pretože práve toto presahovanie odborov a následné zjednocovanie a prepájanie poznatkov robí zo sociálnych pracovníkov odborníkov, ktorí sú schopní pracovať s človekom na základe celostného, holistického prístupu.

¹ Globálna definícia profesie sociálnej práce, ktorá bola schválená Valným zhromaždením Medzinárodnej federácie sociálnych pracovníkov (www.ifsw.org) a Valným zhromaždením Medzinárodnej asociácie škôl sociálnej práce (<http://www.iasw-aiets.org/>) v júli 2014. Jej znenie v anglickom jazyku je nasledovné: „Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledge, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing.“

² Pod **nepriaznivou sociálnou situáciou** rozumieme oslabenie alebo stratu schopností riešiť vzniknutú situáciu tak, aby toto riešenie podporovalo sociálne začlenenie a ochranu pred sociálnym vylúčením, napríklad z dôvodu veku, nepriaznivého zdravotného stavu, kvôli krízovej sociálnej situácii, životným návykom a spôsobu života vedúcom ku konfliktu so spoločnosťou, kvôli sociálne znevýhodňujúcemu prostrediu, kvôli ohrozeniu práv a záujmov trestnou činnosťou inej fyzickej osoby alebo z iných závažných dôvodov.

1.3 Školská sociálnej práce

Sociálna práca veľmi významne prispieva k skvalitneniu a zefektívneniu školského systému. Zatiaľ čo učitelia rozvíjajú potenciál žiakov cez odovzdávanie vedomostí a zručností, sociálni pracovníci poskytujú žiakom podporu, aby mali čo najoptimálnejšie podmienky pre učenie.

Pri odstraňovaní bariér vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebný komplexný multidisciplinárny prístup pri diagnostike problému žiaka. Problémy vo vzdelávaní sú často podmienené sociálnymi problémami na pozadí, nepriaznivou sociálnou situáciou v rodine, psychologickými problémami a pod. Sprostredkovanie pomoci si vyžaduje koordináciu viacerých intervenujúcich subjektov (triedny učiteľ, rodičia, odborníci, žiak). Sociálny pracovník prostredníctvom prípadových konferencií a koordinácie týchto subjektov dokáže zabezpečiť efektívny komplexný prístup zameraný na pomoc pri ochrane dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného Dohovoru o právach dieťaťa (oznámenie č. 104/1991 Zb.), k dodržiavaniu ktorého je zaviazaný každý.

Sociálni pracovníci v školstve sú veľkým prínosom pri budovaní inkluzívneho prostredia škôl, aby školy mohli začleniť do vzdelávacieho procesu všetkých žiakov bez ohľadu na to, akým výzvam musia čeliť vzhľadom na svoje rozdielne schopnosti, rôznorodé zázemie a širokú škálu problémov. Sociálni pracovníci v školstve tak pomáhajú prekonávať školám bariéry vo výchovno-vzdelávacom procese žiakov so zdravotným znevýhodnením, žiakov s problémami fyzického aj duševného zdravia, žiakov s problémami v učení, žiakov s problémami v dôsledku zneužívania návykových látok, s tehotnosťou maloletých, žiakov s rodinnými problémami zahŕňajúcimi domáce násilie, rozvod, zneužívanie detí, bezdomovectvo, chorobu v rodine a iné. Rovnako sociálni pracovníci v školstve pomáhajú v rámci školského systému prekonávať problémy ako detská prostitúcia, diskriminácia, šikana, kyberšikana, sebapoškodzovanie, poruchy príjmu potravy u žiakov, či neprímerané správanie zamestnancov škôl a školských zariadení. V spolupráci s multidisciplinárnym tímom pracovníkov riešia širokú škálu problémov miestnej komunity, ktoré majú negatívny dopad na napredovanie žiakov vo vzdelávaní, ako sú: násilie, kriminalita, nedostatok komunitných služieb, extrémizmus, rasizmus, chudoba, problémy spojené s marginalizáciou časti obyvateľstva a pod. Sociálni pracovníci pôsobia ako sprostredkovatelia a koordinátori odbornej pomoci pri komunikácii s obcou, UPSVaRom, súdom, políciou a ďalšími intervenujúcimi subjektmi. Úlohou školského sociálneho pracovníka ako odborníka prvého kontaktu, je nasmerovať dieťa a rodinu k ďalšej pomoci, ktorú dieťa potrebuje. Táto úloha vyplýva z multidisciplinárnej prípravy sociálneho pracovníka, ktorý je kompetentný vnímať špecifické potreby dieťaťa a rodiny.

Zároveň v tomto zmysle môže pôsobiť školský sociálny pracovník ako styčný bod (člen koordinačného tímu) v rámci sociálnoprávnej ochrany, komunity, ochrany detí pred násilím a podobne.

Sociálni pracovníci mobilizujú silné stránky rodiny, školy a komunity, aby prekonal prekážky stojace na ceste vzdelávaniu. Sociálny pracovník naplňa potrebu žiaka pri regulovaní vzťahov a komunikácie medzi školou, rodinou, komunitou, pôsobí ako jeho advokát, resp. podporovateľ, ktorý žiakovi sprístupňuje informácie, ktorým žiak nerozumie. Sociálni pracovníci spolu s celým tímom pedagogických a odborných zamestnancov používajú rôzne metódy a formy práce, aby posúdili a pomáhali adresne riešiť problémy svojich klientov. Tým, že sociálni pracovníci pomáhajú riešiť problémy, ktoré ovplyvňujú vzdelávanie žiakov, pomáhajú im rozvinúť ich potenciál a tiež prispievajú k ochrane a presadzovaniu práva na vzdelávanie, ktoré rešpektuje dôstojnosť, hodnotu a kultúru každého jednotlivca.

Úlohou škôl je tiež pripraviť žiakov na život v zložitom a rýchlo sa meniacom svete a preto je nevyhnutné nachádzať flexibilné modely vzdelávania. Školy musia okrem pôvodného vzdelávacieho kurikula, naučiť deti kreatívnemu a kritickému mysleniu, riešeniu problémov, sociálnym zručnosťami, komunikačným zručnosťami, či zručnosťami v rozhodovaní. Naplnenie tejto úlohy školy si vyžaduje tímový prístup viacerých

profesionálov s rôznymi odbornými znalosťami, aby sa mohlo dosiahnuť rozšírenie vzdelávacích cieľov. Sociálni pracovníci v školstve majú tiež kľúčovú rolu v sprevádzaní žiakov v rozvoji ich intelektuálneho, emocionálneho a sociálneho potenciálu.

Školská sociálna práca je komplexná, špecializovaná oblasť sociálnej práce, ktorá je ovplyvňovaná zmenami v politike vzdelávania, novými poznatkami vo výskume, ako aj vyvíjajúcimi sa metódami a formami praxe, ktoré odzrkadľujú meniace sa potreby spoločnosti. Pre našu slovenskú spoločnosť je výzvou hĺbkovo preskúmať súčasné problémy žiakov a nastaviť vzdelávací systém tak, aby celostne pokryl potreby žiakov a riešil výzvy meniacej sa spoločnosti.

1.4 Ciele školskej sociálnej práce

Školská sociálna práca je špecializovaná oblasť sociálnej práce, je jednou z oblastí pôsobnosti profesie sociálneho pracovníka. Školský sociálny pracovník prináša jedinečné znalosti a skúsenosti do školského systému a do podpory žiakov. Svojim pôsobením sa snaží vytvoriť čo najoptimálnejšie prostredie a podmienky nielen pre vzdelávanie, ale aj pre rozvoj osobnostného, emocionálneho a sociálneho potenciálu žiakov.

Školskí sociálni pracovníci pôsobia ako sprostredkovatelia a koordinátori odbornej pomoci, pričom zároveň napĺňajú potrebu žiaka porozumieť súvisiacim informáciám, ktorým žiak nerozumie. Prostredníctvom jedinečnej perspektívy nazerania na človeka ako súčasť širšieho prostredia tak plní školský sociálny pracovník nasledujúce hlavné úlohy:

- poskytuje žiakom krízovú intervenciu, sociálne poradenstvo a podporu zameranú na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie;
- pri sprostredkovaní odbornej pomoci žiakovi vykonáva sieťovanie a koordinuje činnosť medzi pedagogickými a odbornými zamestnancami, rodičmi, sociálnymi pracovníkmi sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, organizáciami v miestnej komunite a ďalšími intervenujúcimi subjektmi;
- ochraňuje a presadzuje právom chránené záujmy žiaka, najmä právo na vzdelávanie, ktoré rešpektuje dôstojnosť, hodnotu a jedinečnosť každého žiaka a zabezpečuje rovnosť šancí v prístupe ku vzdelávaniu pre všetkých žiakov, čím podporuje vytváranie inkluzívneho vzdelávacieho systému;
- vykonáva prevenciu v oblasti sociálno-patologických javov v školstve, rozvíja a realizuje preventívne programy zamerané na prevenciu a elimináciu rizikového správania žiakov a tiež prevenciu a elimináciu sociálno-patologických javov, ktoré ich ohrozujú, je tvorcom preventívnej stratégie školy;
- poskytuje sociálne poradenstvo zákonným zástupcom žiakov, pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom škôl;
- organizuje výkon supervízie pedagogických a odborných zamestnancov, vykonáva osvetovú činnosť, organizuje celoživotné vzdelávanie a programy zamerané na rozvoj kompetencií a budovania kapacít s cieľom podpory školskej úspešnosti žiakov a kreovania pozitívnej školskej klímy.

Uvedené ťažiskové úlohy školského sociálneho pracovníka úzko súvisia so súčasným prudkým nárastom rizikového správania detí a mladých ľudí a výskytu sociálno-patologických javov, ktoré ich ohrozujú, ako aj s potrebou vytvárania inkluzívnych vzdelávacích systémov, senzitívnych vo vzťahu k aktuálnym potrebám žiakov. Školská sociálna práca ako pomáhajúca profesia má na pôde školy svoje nenahraditeľné miesto, a to z hľadiska pomoci žiakom, ich rodinám, ale aj učiteľom a ostatným zamestnancom školy.

1.5 Klienti školskej sociálnej práce

Sociálni pracovníci všeobecne používajú pojem „klient“ na identifikáciu jednotlivca, skupiny (vrátane rodiny), alebo komunity, ktorá hľadá alebo využíva služby sociálnej práce. Z tohto pohľadu teda pojem klient zahŕňa širšiu skupinu ľudí, ktorí môžu profitovať z odbornej práce sociálneho pracovníka a spolupodieľať sa na riešení nepriaznivej sociálnej situácie jednotlivca.

Klientmi školského sociálneho pracovníka podľa počtu ľudí, využívajúcich jeho služby, tak môžu byť:

1. *jednotlivec* – zvyčajne ním je samotný žiak, ktorému školský sociálny pracovník pomáha prekonávať prekážky vo vzdelávaní, ale aj zákonní zástupcovia, či ďalšie blízke osoby žiaka, pedagogickí a odborní zamestnanci školy a pod.;
2. *skupina* – zvyčajne je to školská trieda, neformálne skupiny žiakov, ale aj rodina žiaka, nakoľko riešenie rodinnej situácie je mnohokrát zásadné najmä pri zlyhávaní žiaka v škole;
3. *komunita* – jedná sa o prácu v rámci danej školy a riešenie výziev akými sú inkluzívne nastavenie školského systému, rozvoj priaznivej školskej klímy a podobe. Rovnako sa školská sociálna práca s komunitou zameriava na riešenie problémov v komunite, ktoré majú negatívny dopad na školský prospech žiakov (napríklad chudoba, kriminalita, rasizmus, nedostatok komunitných služieb a pod.).

Klientov školského sociálneho pracovníka môžeme ďalej deliť podľa nasledujúcich aspektov:

- **z hľadiska veku** to môžu byť detskí klienti, mladiství klienti a dospelí klienti v predproduktívnom veku (žiaci materských, základných, stredných a vysokých škôl), pri práci školského sociálneho pracovníka s rodinou a komunitou tu môžeme zaradiť prakticky všetky vekové kategórie klientov – aj dospelých v produktívnom a poproduktívnom veku (rodičia, resp. zákonní zástupcovia žiakov, starí rodičia a ďalšie blízke osoby žiakov, obyvatelia miestnej komunity a pod.);
- **z hľadiska sociálneho prostredia**, z ktorého klienti prichádzajú to môžu byť klienti zo stabilného sociálneho prostredia, klienti z rizikového sociálneho prostredia;
- **z hľadiska zdravotného problému** ovplyvňujúceho zdravotný stav, školský prospech, sociálne fungovanie a celkový rozvoj žiakov to môžu byť hlavne dlhodobé resp. chronicky chorí klienti, klienti v stave po ťažkom úraze, klienti s ťažkým zdravotným postihnutím, klienti s rôznymi psychiatrickými diagnózami, klienti trpiaci látkovou i nelátkovou závislosťou, ako aj klienti s ďalšími zdravotnými problémami;
- **z hľadiska frekvencie práce** s klientom to môžu byť jednorazoví klienti a klienti s ktorými školský sociálny pracovník pracuje opakovane;
- **z hľadiska postoja** klientov to môžu byť spolupracujúci klienti, nespupracujúci klienti, odmietaví klienti, klienti obmedzení v spôsobilosti na právne úkony a zastupovaní druhou osobou (spolupracujúcou alebo s odmietavým postojom);
- **z hľadiska sociálneho problému** klientov môže sociálny pracovník v školstve prichádzať do kontaktu s nasledujúcimi skupinami klientov: zanedbávané, týrané a zneužívané deti; týraní a zneužívaní dospelí ľudia; opustené deti, dysfunkčné rodiny; deti a mladí ľudia s poruchami správania, mladí ľudia s rizikovým sexuálnym správaním (vrátane tehotnosti žiakov), mladí ľudia s delikventným správaním, páchajúci trestnú činnosť; ľudia, ktorí sa stali obeťami trestného činu; nezamestnaní ľudia; ľudia bez domova; utečenci a migranti, ľudia odlišnej kultúrnej príslušnosti; osoby pracujúce v pouličnom sexbiznise; ľudia po výkone trestu odňatia slobody; nízkopříjmové skupiny obyvateľstva resp. chudobní ľudia; ľudia s obmedzenou schopnosťou samostatne fungovať; opustení ľudia; osoby z marginalizovaných komunít resp. etnických minorít; umierajúci ľudia a ich rodiny, ľudia, ktorí stratili svojich blízkych v dôsledku úmrtia a iné.

Široké spektrum cieľových skupín a problémov, s ktorými sa školský sociálny pracovník vo svojej praxi stretáva, si vyžaduje úzku spoluprácu s ostatnými členmi multidisciplinárneho tímu pedagogických a odborných pracovníkov, tak interných ako aj externých. Na základe tejto spolupráce je možné riešiť a odstraňovať problémy, ktoré sú prekážkou školského napredovania žiakov, ich optimálneho sociálneho fungovania a celkového rozvoja, prípadne efektívne predchádzať vzniku takýchto problémov.

1.6 Iniciovanie kontaktu medzi sociálnym pracovníkom a klientom

Iniciovanie kontaktu medzi školským sociálnym pracovníkom a klientom, môže mať viaceré podoby:

1. Školského sociálneho pracovníka osloví pedagogický alebo odborný zamestnanec (učiteľ, vychovávateľ, psychológ, logopéd a pod.), ktorý vníma potrebu sociálnej intervencie u žiaka, resp. v rodine žiaka.
2. Depistáž – aktívne vyhľadávanie klientov sociálnym pracovníkom. Jedná sa o najbežnejšiu formu nadviazania kontaktu s potenciálnym klientom. V krajinách, kde je školský sociálny pracovník súčasťou multidisciplinárneho tímu pracovníkov školy, je tento spôsob nadviazania kontaktu bežnou praxou.
3. Klient sám požiadava o pomoc sociálneho pracovníka. Túto formu iniciovania kontaktu komplikuje fakt, že v školách a školských zariadeniach na Slovensku nie je sociálny pracovník bežnou súčasťou multidisciplinárneho tímu pracovníkov, teda je pre klientov zvyčajne fyzicky nedostupný.
4. O pomoc sociálneho pracovníka požiadajú iné subjekty (školské, zdravotnícke alebo sociálne zariadenie, MsÚ, OcÚ, ÚPSVaR, VÚC, praktický lekár a iné).
5. O pomoc sociálneho pracovníka požiadajú osoby zo sociálneho okolia dieťaťa – kamaráti, spolužiaci, rodič, sused.
6. Na potrebu pomoci sociálneho pracovníka upozornia anonymné podnety – linka dôvery, schránka dôvery, mail, chat a pod., podľa nastavených možností danej organizácie.

Potreba sociálnej intervencie môže byť zo strany školského sociálneho pracovníka u niektorých klientov identifikovaná ľahšie, u niektorých ťažšie. Je preto dôležité, aby sa členovia multidisciplinárneho tímu zaujímali pri svojej práci so žiakmi aj o ich sociálne fungovanie, s dôrazom na zisťovanie, či je žiak vystavený akútnym alebo chronickým sociálnym stresorom, ktoré zvyšujú pravdepodobnosť výskytu sociálneho problému vyžadujúceho odbornú pomoc.

V prílohe č.1 je popísaných 10 oblastí sociálneho fungovania človeka a sociálne stresory, ktorých prítomnosť u klientov poukazuje na potrebu sociálnej intervencie.

II. Metódy a formy práce školského sociálneho pracovníka

Problémy, ktoré školský sociálny pracovník pomáha svojim klientom prekonávať, sú mnohostranné a majú viaceré zložité faktory, ktoré sa vzájomne kombinujú. Prehľadanie týchto problémov a chýbajúca odborná pomoc spôsobuje ich prehlbovanie, čo sa má za následok zlyhávanie sociálneho fungovania – zanedbávanie školskej dochádzky, slabé školské výsledky, problémy v správaní, predčasné ukončenie školskej dochádzky a pod.

Aby mohli školy týmto problémom čeliť, je potrebné otvorenie školského systému multidisciplinárnemu tímu profesionálov, ktorí spolu s učiteľmi budú spolupracovať pri odstraňovaní prekážok úspešného vzdelávania žiakov. V rámci multidisciplinárneho tímu je každý zastúpený profesionál vybavený zvládnuť rôzne aspekty prekážok v učení a prispieť tak k odstráneniu bariér, ktoré bránia úspešnému vzdelávaniu žiakov.

Školský sociálny pracovník používa širokú optiku systémovej teórie a posudzuje každú oblasť života žiaka, ktorá má vplyv na učenie a na základe výsledkov tohto posúdenia rozvíja plány viacnásobnej podpory, aby zabezpečil úspech v škole. Školský sociálny pracovník zároveň pracuje aj s ďalšími osobami z blízkeho okruhu žiaka – s učiteľmi, rodičmi a tiež ďalšími podpornými ľuďmi, ktorí majú záujem pomôcť pri riešení sociálnej situácie daného klienta. Zároveň školský sociálny pracovník pripravuje a realizuje preventívne programy v rámci školy a komunity za účelom maximalizácie úspechu.

Školská sociálna práca prináša vedomosti, zručnosti a hodnoty, ktoré podporujú rovnaké príležitosti vzdelávania pre všetkých a ktoré prispievajú k riešeniu širokej škály problémov, brániacich napredovaniu žiakov vo vzdelávaní. Činnosti a metódy práce školského sociálneho pracovníka sú preto rozmanité a priebežné rozširovanie odborných vedomostí a zručností školských sociálnych pracovníkov je nevyhnutné.

V tejto časti bližšie popíšeme metódy a činnosti školského sociálneho pracovníka pôsobiaceho v školách a školských zariadeniach, ako aj dôležité aspekty jeho práce s klientom.

II.1 Metódy a činnosti školského sociálneho pracovníka

Školskí sociálni pracovníci sa pomocou svojich metód snažia poskytovať pomoc žiakom za účelom odstránenia prekážok v učení, podpory ich sociálneho fungovania a rozvoja ich potenciálu.

Medzi základné metódy sociálnej práce patria:

- *metódy sociálnej práce s jednotlivcom* – prípadová sociálna práca, individuálne plánovanie, sociálne poradenstvo (individuálne / skupinové), sociálna terapia, krízová intervencia, mediácia, praktická sociálna pomoc, distribúcia;
- *metódy sociálnej práce s rodinou* – posúdenie situácie ohrozeného dieťaťa, rodinná terapia, rodinné poradenstvo, sanácia rodiny, sociálna asistencia, sociálna rehabilitácia, rodinná mediácia, rodinné skupinové konferencie, sieťovanie multidisciplinárneho tímu;
- *metódy sociálnej práce so skupinou* – skupinová sociálna práca, osvetová činnosť, streetwork, zážitkové metódy, školská a rovesnícka mediácia;
- *metódy sociálnej práce s komunitou* – komunitné plánovanie, sociálne projektovanie;
- *metódy sociálnej práce s inštitúciou* – sociálny manažment, fundraising, negociácia, koordinácia subjektov, facilitácia.

Medzi ďalšie metódy, ktoré sociálny pracovník používa, radíme metódy používané vo všetkých spoločensko-vedných disciplínach – analýza, syntéza, indukcia, dedukcia, ďalej diagnostické metódy, metódy hodnotenia a ďalšie. Uvedené metódy sociálnej práce uplatňuje sociálny pracovník aj pri výkone svojho povolania v školstve.

II.1.1 Činnosti sociálneho pracovníka v školstve

Sociálna práca je autonómna profesia a má svoje dôležité miesto v multidisciplinárnom zastúpení odborníkov, ktorí poskytujú komplexné služby svojim klientom.

Sociálny pracovník, ktorý získal odbornú spôsobilosť na výkon školskej sociálnej práce, samostatne vykonáva odborné pracovné činnosti súvisiace s poskytovaním služieb školskej sociálnej práce, ktoré zodpovedajú rozsahu a obsahu jeho kvalifikácie. Jedná sa najmä o nasledujúce odborné pracovné činnosti:

- monitoruje žiakov s problémami vo vzdelávaní, výchove a vývine osobnosti a v spolupráci s učiteľmi, rodičmi a ostatnými členmi multidisciplinárneho tímu diagnostikuje týchto žiakov;
- skúma sociálnu situáciu klientov, vykonáva sociálne šetrenie u klientov a posudzuje životnú situáciu klientov vo vzťahu k školskej úspešnosti, podľa potreby robí analýzu sociálnej situácie návštevou službou v rodinách na základe spolupráce s orgánmi verejnej správy, prípadne ďalšími subjektmi a o zistených skutočnostiach spracováva správy o posúdení sociálnej situácie klientov;
- vypracováva sociálnu anamnézu a prognózu klienta s cieľom vyriešenia problémov klienta a zlepšenia jeho školského prospievania, sociálneho fungovania a celkového rozvoja potenciálu;
- vedie sociálnu dokumentáciu, pracuje s informačným systémom školy, resp. školského zariadenia;
- vypracúva plán sociálnej intervencie, vrátane rozsahu, druhu a potreby sociálnych opatrení, v spolupráci s ďalšími odborníkmi tieto opatrenia realizuje;
- spolupracuje s členmi multidisciplinárneho tímu, poskytuje informácie o sociálnych problémoch klienta a riešeníach jeho sociálnej situácie;
- vykonáva sociálnu prevenciu, vrátane depistážnej činnosti, zameranú na ciele a včasné vyhľadávanie jedincov, ktorí sa môžu ocitnúť alebo sa už ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii;
- kontaktuje a spolupracuje s príbuznými či blízkymi osobami klienta s cieľom ich aktívnej účasti pri riešení situácie klienta;
- poskytuje klientovi, jeho rodinným príslušníkom a blízkym osobám informácie v súlade so svojou odbornou spôsobilosťou a edukuje o rizikovitom správaní a sociálno-patologických javoch, ktoré ohrozujú mladých ľudí;
- pri sprostredkovaní odbornej pomoci vykonáva sieťovanie a koordinuje činnosť medzi pedagogickými a odbornými zamestnancami, rodičmi, sociálnymi pracovníkmi sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, organizáciami v miestnej komunite a ďalšími intervenujúcimi subjektmi;
- poskytuje krízovú intervenciu, sociálne poradenstvo a podporu zameranú na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie;
- zastupuje (v prípade potreby a poverenia) klienta na úradoch;
- pomáha pri integrácii do školy aj do spoločenského prostredia klientom, ktorí takúto pomoc potrebujú v dôsledku rôznych faktorov (mimoriadne intelektovo nadaní a talentovaní žiaci, žiaci prvého ročníka, žiaci, ktorí majú chýbajúce fyzické, psychické alebo sociálne schopnosti, narušené sociálne vzťahy, alebo iné prekážky), k aktívnej účasti na tejto integrácii získava klientov a ich sociálne okolie;
- informuje a pomáha žiakom, rodičom (zákonným zástupcom) pri voľbe štúdia a povolania,
- robí prieskumy, prieskumové štúdie a vyhodnotenia školy, resp. školského zariadenia, kde pôsobí, hodnotí efektívnosť svojej práce, zbiera informácie a štatistiky o aktivitách školskej sociálnej práce za účelom ich hodnotenia a spätnej väzby pre miestne authority; podľa potreby sa podieľa aj na ďalšej výskumnej a prieskumnej činnosti v oblasti svojej pôsobnosti;
- podieľa sa na praktickej príprave študentov sociálnej práce;
- aktívne sa zúčastňuje na sústavnom vzdelávaní, zúčastňuje sa a spolupodieľa na príprave odborných seminárov, konferencií a pod.

II.2 *Posúdenie životnej situácie klienta*

Posúdenie je základný proces v praxi sociálnej práce. Školskí sociálni pracovníci vykonávajú posudky jednotlivcov, rodín, systémov a organizácií (trieda, škola, miestna komunita) s cieľom zlepšiť sociálne, emocionálne, behaviorálne a akademické výsledky žiakov. Školskí sociálni pracovníci majú zručnosti v oblasti systematického hodnotenia, ako aj zhromažďovania údajov a ich interpretácie na viacerých úrovniach pomocou rôznych metód (napríklad rozhovor, priame pozorovanie, analýza dokumentov, štandardizované meracie a hodnotiace nástroje, prieskumy, ohniskové skupiny). Na základe takéhoto posúdenia, školskí sociálni pracovníci plánujú a realizujú sociálne intervencie zamerané na odstránenie prekážok vo vzdelávaní.

Posudzovanie v školskej sociálnej práci sa zameriava aj na relevantné informácie o zdravotnom stave, psycho-sociálne, kultúrne a duchovné faktory, a tiež potreby konkrétneho klienta a jeho rodiny. Komplexné posúdenie životnej situácie klienta tak zahŕňa:

- sociálnu históriu, vrátane súčasného usporiadania života klienta, jeho bývania a domácností;
- školskú a pracovnú históriu, vrátane výziev, cieľov a zámerov klienta;
- minulý a súčasný zdravotný stav klienta, vrátane histórie zdravia rodiny;
- fázy životného cyklu a súvisiace vývinové otázky;
- kultúrne hodnoty, presvedčenia, zvyklosti a názory, vrátane názorov na chorobu, invaliditu a úmrtie;
- rodinné zázemie – rodinnú štruktúru a úlohu / miesto klienta v rámci rodiny;
- riziko vzniku alebo výskytu syndrómu CAN alebo EAN u klienta;
- klientove silné stránky, ochranné faktory, odolnosť;
- sociálnu sieť klienta, vrátane formálnych aj neformálnych podporných systémov;
- dostupnosť ekonomických zdrojov, či iných psycho-sociálnych zdrojov podpory a služieb;
- schopnosť orientovať sa v príslušných systémoch (ako je vzdelanie, zamestnanie, zdravotná starostlivosť, bývanie, výživa, sociálne služby či dopravné systémy a pod.);
- správanie, duševný stav a súčasnú úroveň sociálneho fungovania klienta, vrátane jeho histórie, rizika samovrážd a štýlov zvládania nepriaznivej životnej situácie;
- klientovo vnímanie zmeny, ktorú potrebuje alebo ktorá by jeho situáciu zlepšila;
- identifikácia bariér a možností získania facilitátorov v súvislosti s dodržiavaním plánu sociálnej intervencie.

Komplexné posúdenie životnej situácie klienta sa ďalej zameriava na špecifické potreby týkajúce sa osobitných skupín, vrátane detí, osôb s ťažkým a pretrvávajúcim duševným ochorením, prisťahovalcov a utečencov, osoby závislé od užívania návykových látok, obetí násillia alebo traumy, ľudí bez domova a osoby s telesným, zmyslovým alebo mentálnym postihnutím.

II.3 *Plány sociálnej intervencie*

Sociálnou intervenciou rozumieme súbor odborných činností, počínajúc sociálnym poradenstvom, cez sociálnu terapiu a tréning sociálnych zručností, až po organizovanie, vyjednávanie, zastupovanie a pod. Plány sociálnej intervencie by mali vychádzať z posúdenia životnej situácie klienta a mali by obsahovať konkrétne ciele a kroky, ktoré povedú k riešeniu klientovej nepriaznivej situácie.

Pri zostavovaní plánu sociálnej intervencie vychádza sociálny pracovník zo želaní a potrieb klienta, zvažuje klientove možnosti, ako aj možnosti podporných systémov klienta pri naplňaní zostavovaného plánu. Pri tvorbe plánu sociálny pracovník pomáha klientovi orientovať sa v situácii, pomáha mu formulovať vlastné potreby, požiadavky a ciele, pomáha rozoznávať rizikové faktory a prekážky, navrhuje možné riešenia, pomáha klientovi nájsť jeho prednosti, schopnosti a silné stránky, vedie klienta k porozumeniu dôsledkom rôznych rozhodnutí, podporuje účasť klienta na rozhodovaní.

Plán sociálnej intervencie popisuje ciele a potrebné kroky k ich naplneniu, tzv. akčný plán – kto urobí čo urobí, za akých podmienok a dokedy. Pri realizácii plánu sociálnej intervencie spolupracujú tak členovia multidisciplinárneho tímu pracovníkov danej školy, resp. daného školského zariadenia, ako aj ďalší externí odborníci a subjekty (úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, obce a mestá, polícia, súdy, zamestnávateľia a pod.). Rovnako sa pri napĺňaní plánu sociálnej intervencie školský sociálny pracovník usiluje o vytvorenie, rozvíjanie a udržiavanie aktívnej spolupráce s klientom a jeho podporným systémom (rodinou, blízkymi osobami, komunitou) a zapája klienta a jeho podporný systém do riešenia klientovej nepriaznivej životnej situácie. V prípade chýbajúceho podporného systému u klienta sa školský sociálny pracovník snaží o jeho postupné budovanie.

Napĺňanie plánu sociálnej intervencie by malo byť priebežne hodnotené a podľa potrieb môže byť plán sociálnej intervencie aj priebežne menený, rešpektujúc meniace sa potreby a možnosti klientov. Napĺňanie plánov sociálnej intervencie u klientov v rôznych životných fázach, s rôznym zdravotným stavom a variabilnými sociálno-ekonomickými a kultúrnymi podmienkami si vyžaduje od školských sociálnych pracovníkov schopnosť prispôbiť používané metódy individuálnym potrebám klienta. Pri napĺňaní plánov sociálnej intervencie, školský sociálny pracovník dodržiava základné princípy sociálnej práce, etický kódex sociálneho pracovníka, ako aj štandardy kvality výkonu školskej sociálnej práce.

II.4 Vedenie dokumentácie

Školskí sociálni pracovníci vedú sociálnu dokumentáciu, ktorá obsahuje relevantné informácie, týkajúce sa sociálnej situácie klienta, sociálnych intervencií a výsledkov a musia chrániť súkromie a dôvernosť informácií o klientoch.

Sociálna dokumentácia by mala byť zaznamenaná elektronicky a musí byť pripravená, zaistená a zverejnená v súlade s regulačnými, právnymi a organizačnými požiadavkami.

Sociálna dokumentácia obsahuje:

- Identifikačné údaje klienta;
- Výsledky použitých štandardizovaných ako aj neštandardizovaných škál, dotazníkov, meracích a hodnotiacich nástrojov;
- Počiatočné, priebežné a následné sociálne posúdenia;
- Plán sociálnej intervencie, s postupmi na monitorovanie a meranie pokroku smerom k naplneniu cieľov (klienta, poskytovaných služieb) a ďalšie informácie o realizácii plánu;
- Záznam o predchádzajúcej pomoci klientovi zo strany odborníkov alebo iných zdrojov podpory, odporúčania pre ďalších odborníkov, vrátane záznamov o ďalšej spolupráci s nimi v prospech klienta;
- Dátum, čas a opisy kontaktov s klientom, jeho rodinou a blízkymi osobami, ďalšími subjektmi napomáhajúcimi pri riešení klientovej situácie;
- Hodnotenie naplnenia cieľov sociálnych intervencií a závery;
- Iné (napr. Záznam o konziliách uskutočnených s cieľom zlepšiť služby sociálnej práce / riešiť sociálnu situáciu klienta);
- Záznam o odporúčaní klienta k inému odborníkovi alebo o ukončení poskytovania služieb sociálnej práce;
- V prípade písomného povolenia klienta, záznamy o uvoľnených a získaných osobných údajoch / informáciách z dokumentácie;
- Súhlas na spracovávanie osobných údajov klienta v súlade s platnou legislatívou a etickým kódexom.

Vzor dokumentácie (vrátane vzoru informovaného súhlasu klienta), ktorú vedie školský sociálny pracovník je súčasťou príloh tohto dokumentu (viď príloha č. 2).

Závery a odporúčania školského sociálneho pracovníka, ktoré sú súčasťou sociálnej dokumentácie, by mali byť súčasťou školskej dokumentácie.

II.5 Dôvernost' získaných informácií

Pre všetky situácie, ktoré sa viažu na výkon školskej sociálnej práce, platí zásadné pravidlo o mlčanlivosti. Školský sociálny pracovník je povinný vyžiadať si súhlas klienta alebo jeho zákonných zástupcov pri všetkých pracovných postupoch, ktoré priamo a nepriamo s ním súvisia, ako aj pri informovaní tretej osoby, k video alebo audiovizuálnemu zaznamenávaniu a ich zverejňovaniu pre študijné alebo vedecké účely. Osobitý zreteľ sa venuje informáciám spadajúcim pod ochranu osobných údajov, ktoré sú upravené osobitým predpisom upravujúcim ochranu osobných údajov³.

Povinnosť mlčanlivosti platí aj po skončení poskytovania služby alebo pracovného pomeru. Výnimky môžu byť odôvodnené len na základe vyššej etickej (napr. ochrana života alebo najlepšie záujem dieťaťa) alebo zákonnej požiadavky (napr. oznámenie trestného činu)⁴.

Školskí sociálni pracovníci musia informovať klientov alebo ich zákonných zástupcov ústne aj písomne ohľadom požiadaviek dôvernosti a obmedzení predtým, než začnú s poskytovaním služby. To je nevyhnutné k tomu, aby sa zabezpečilo, že klient má informácie potrebné na poskytnutie informovaného súhlasu a aby klient porozumel tomu, že sociálny pracovník zverejňuje informácie o klientovi ďalším členom multidisciplinárneho tímu pracovníkov.

³ Zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁴ Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce, 2015

III. Kvalifikačné predpoklady školského sociálneho pracovníka

V súčasnosti sociálna práca pokrýva širokú oblasť sociálnych problémov. Pri zedefinovaní kvalifikačných predpokladov školského sociálneho pracovníka sa preto opierame o vymedzenie profesijných kompetencií sociálnych pracovníkov v školstve a uplatňovanie kompetenčného prístupu a jeho aplikácie v sociálnej práci, ktoré sú významnou súčasťou profesionalizácie sociálnej práce.

Zmysel a význam vymedzenia kompetencií má svoje opodstatnenie vo vzťahu k optimalizácii výkonu sociálnych pracovníkov, ich výberu, ale aj skvalitneniu koncepcie ich odbornej prípravy⁵.

Tento kompetenčný prístup je zároveň v súlade aj s našim presvedčením o tom, že hlavným pracovným prostriedkom pracovníkov v pomáhajúcich profesiách je ich vlastná neopakovateľná osobnosť⁶. Tak aj výkon práce sociálneho pracovníka je vo veľkej miere ovplyvnený osobnosťou daného človeka. Osobné postoje, skúsenosti, vzťah k ľuďom všeobecne, motivácia, ako aj ďalšie aspekty osobnosti sociálneho pracovníka sa premietajú do jeho každodennej práce. Preto do popisu základných kvalifikačných predpokladov musíme zahrnúť aj osobnostnú kapacitu sociálneho pracovníka, ktorá je súčasťou vymedzenia profesijných kompetencií školských sociálnych pracovníkov.

III.1 Vymedzenie kompetencií školského sociálneho pracovníka

Pri identifikovaní kompetencií školských sociálnych pracovníkov je potrebné brať do úvahy viacero aspektov. Školský sociálny pracovník by mal dobre porozumieť tomu, čo je obsahom jeho profesie resp. role, čo sa od neho očakáva a čo vyžaduje služba druhým, aké špecifické nároky a požiadavky má táto profesia na osobnosť sociálneho pracovníka, jeho dispozície, vedomosti, zručnosti, a tiež by mal porozumieť sám sebe, svojim potrebám a motívom, ktoré ho priviedli k tejto profesii.

Pri vymedzení kompetencií školského sociálneho pracovníka sa opierame o definíciu kompetencie od autorov Lucia and Lepsingera, podľa ktorých kompetencia (angl. competency) „*stelesňuje zoskupenie relevantných vedomostí, zručností a postojov, ktoré:*

- 1) *majú vplyv na podstatnú časť profesie jednotlivca (roly alebo zodpovednosti),*
- 2) *súvisia s výkonnosťou v práci,*
- 3) *sú merateľné voči oprávnene prijatým štandardom,*
- 4) *možno zvyšovať prostredníctvom tréningu a rozvíjať.*⁷“

Bližšie popísaný hierarchický model štruktúry kompetencie od spomínaných autorov je súčasťou príloh tohto dokumentu (viď príloha č.3).

III.1.1 Osobnostné charakteristiky

Čo sa týka vrodenných temperamentových vlastností, viacerí autori z oblasti vývinovej psychológie i personalistiky⁸ sa zhodujú na tom, že tieto nie je efektívne meniť, pretože sa jedná o relatívne stabilné dispozície osobnosti človeka, ktoré zabezpečujú jeho stále prejavy navonok. To je dôvod, prečo sa nimi v našom popise požadovaných osobnostných charakteristík zaoberať nebudeme, hoci sme presvedčení, že pre školských sociálnych pracovníkov je užitočné vedieť, akí sú, aký majú temperament, aby dokázali predvídať, v akých situáciách ho dokážu úspešne uplatniť a v akých situáciách im bude naopak komplikovať život a výkon ich profesie.

⁵ Hudecová a kol., 2010

⁶ napr. Kopřiva, 2000; Navrátil, 2001; Mydlíková, Gabura, Schavel, 2005 a mnohí ďalší

⁷ Lucia, A. D.; Lepsinger, R., 1999

⁸ Provazník, 1997; Plamínek a Fišer, 2005; Hroník, 2007; Nákonečný, 2003, Vágnerová, 2000

Školský sociálny pracovník je v neustálom styku s ľuďmi, preto by mal dosahovať vysokú úroveň morálnych vlastností. Tieto vlastnosti a na ne naviazané prejavy správania bližšie vymedzuje profesionálna etika. Vychádzajúc z etického kódexu sociálneho pracovníka a asistenta sociálnej práce, medzi požadované morálne vlastnosti sociálneho pracovníka patria: *spravodlivosť, svedomitosť, zodpovednosť, čestnosť, pracovitosť, vytrvalosť, tolerantnosť*.

Medzi ďalšie osobnostné charakteristiky, ktoré sa vyznačujú výraznou stálosťou patria postoje a hodnoty. Postojmi chápeme tendenciu reagovať ustáleným spôsobom, pričom medzi podporované postoje u školského sociálneho pracovníka radíme: *životný optimizmus, vnímavosť k potrebám klientov, proaktívny podporujúci prístup, ochotu celoživotne sa vzdelávať*.

Špecifickým druhom postojov sú predsudky⁹. Školský sociálny pracovník pri výkone svojej profesie podporuje jedinečnosť a rozmanitosť klientov a nesmie používať, prehliadať, podporovať, alebo spolupracovať s akýmkoľvek prejavom diskriminácie na základe rasy, farby, pohlavia, sexuálneho zamerania, veku, náboženstva, pôvodu, manželského stavu, politického názoru, mentálneho či fyzického postihnutia, alebo akéhokoľvek záujmu a osobnej vlastnosti, podmienky či stavu klienta. Školský sociálny pracovník pomáha s rovnakým úsilím a bez akejkolvek formy diskriminácie všetkým klientom. Úlohou školského sociálneho pracovníka je zároveň vytvárať na pracovisku podmienky, ktoré umožňujú dodržiavať tieto princípy profesionálnej etiky sociálneho pracovníka.

Hodnoty vyjadrujú výsledky, prípadne meradlá hodnotenia človeka, ktoré tvoria neviditeľný základ jeho rozhodnutí a sú obvykle navzájom pospájané a tvoria hodnotovú orientáciu. Preto nemôžeme jednotlivé hodnoty vytrhávať a interpretovať izolovane, pretože ich zmysel závisí od toho, s akými ďalšími hodnotami a akým spôsobom sú prepojené. Hodnotová orientácia školského sociálneho pracovníka je významným činiteľom ovplyvňujúcim jeho angažovanosť, pričom správanie školského sociálneho pracovníka je ovplyvnené nielen jeho vlastnými hodnotami, ale aj hodnotami profesie a spoločnosti, v ktorej svoju profesiu vykonáva.

Medzi hodnoty určujúce charakter sociálnej práce aj povahu vzťahu medzi sociálnym pracovníkom a klientom, kolegami aj širšou spoločnosťou patria: *rešpekt k vrodenej hodnote a dôstojnosti ľudských bytostí, dodržiavanie ľudských práv, sociálna spravodlivosť, kolektívna zodpovednosť*, pričom sociálna práca hovorí o prepojení ľudských práv s kolektívnou zodpovednosťou. Myšlienka kolektívnej zodpovednosti zdôrazňuje význam vytvárania vzájomných vzťahov v rámci komunity a poukazuje na to, že ľudské práva jednotlivca môžu byť každodenne naplnené iba vtedy, ak dokážeme na seba prevziať zodpovednosť jeden za druhého a za prostredie, v ktorom žijeme. Sociálna práca tak rešpektuje vzájomnú závislosť medzi ľuďmi a prostredím a sociálni pracovníci pri obhajovaní práv ľudí podporujú také riešenia, v rámci ktorých sa ľudia aktivizujú a preberajú na seba zodpovednosť za seba aj za vzájomné blaho.

Hodnoty sociálnej práce sa pri výkone profesie vyjadrujú eticky zodpovedným rozhodovaním a konaním. Etická zodpovednosť školského sociálneho pracovníka sa prejavuje nielen voči klientom, kolegom, pracovisku, profesii a spoločnosti, ale aj voči sebe samému.

III.1.2 Motivácia a schopnosti

Od vlastností, postojov a hodnôt sa teraz presunieme k motivácii a schopnostiam školského sociálneho pracovníka, ktoré zabezpečujú situačnú pripravenosť k určitému konaniu a sú menej stabilné ako vyššie uvedené osobnostné charakteristiky.

Motivácia

⁹ Nakonečný, 1997

Každá ľudská činnosť je poháňaná motiváciou, ktorá usmerňuje zameranie človeka a jeho konanie. Konanie človeka je podmienené určitým zámerom, ktorý je poprepletaný vonkajšími stimulmi a/alebo vnútornými podnetmi¹⁰.

Zatiaľ čo podnety z vonkajšieho prostredia sa týkajú celkových pracovných podmienok, interpersonálnych vzťahov na pracovisku či pracovného riadenia, vnútorné podnety odrážajúce vzťah pracujúceho k pracovnej činnosti sa týkajú zaujímavosti práce a uspokojenia z práce¹¹.

Medzi základné podnety z vonkajšieho prostredia, ktoré motiváciu školského sociálneho pracovníka v pracovnom procese udržiavajú (a v prípade ich neprimeraného nastavenia znižujú), patria:

- *primerané pracovné podmienky* – jasne zadefinované postavenie školského sociálneho pracovníka v rámci multidisciplinárneho tímu pracovníkov, jasne vymedzená náplň práce, povinnosti a zodpovednosti školského sociálneho pracovníka, zabezpečené a garantované podmienky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, primeraná pracovná záťaž, adekvátne finančné ohodnotenie;
- *efektívne riadenie práce* – efektívne koordinovanie tímovej práce, dobre nastavené podmienky spolupráce s kolegami, efektívny dohľad / kontrola a konštruktívne hodnotenie, prístup k supervízii, priaznivé podmienky pre kontinuálne celoživotné vzdelávanie;
- *uspokojivé interpersonálne vzťahy na pracovisku*.

Medzi základné vnútorné podnety, ktoré motiváciu školského sociálneho pracovníka v pracovnom procese udržiavajú (a v prípade ich neprítomnosti znižujú), patria:

- možnosť sebarealizácie v práci, ktorá je prínosom pre spoločnosť a dosahovanie pocitu úspechu a zmyslu vo vykonávanej práci, možnosť kariérneho rastu;
- príležitosť vykonávať rôznorodé pracovné činnosti poskytujúce možnosť uplatnenia širokého spektra zručností školských sociálnych pracovníkov;
- rešpekt kolegov a nadriadených;
- pocit kontroly nad svojou prácou.

Zároveň existujú aj motívy, ktoré sú nebezpečné pri vykonávaní školskej sociálnej práce. Ich nebezpečenstvo spočíva v deklarovanej snahe pomoci druhým, ktorá zakrýva skutočnú, častokrát nevedomú túžbu po moci, po uznaní a pod. Silný nebezpečný motív, prípadne jeho kombinácia s ďalším negatívnym motívom môže výrazne poškodiť klienta a vzťahy medzi členmi pracovného tímu. Je potrebné, aby školskí sociálni pracovníci mali priestor v rámci supervízie zamyslieť sa nad vlastnou motiváciou pre vykonávanie školskej sociálnej práce a prípadné nebezpečné motívy rozpoznať a pracovať s nimi.

Schopnosti

Pri zvládaní rôznych situácií sa pozorovateľne v správaní človeka prejavuje výkonnostná zložka osobnosti – schopnosti, ktoré možno spomedzi všetkých zložiek osobnosti najvýraznejšie meniť a rozvíjať (napr. vzdelávaním, skúsenosťami resp. praxou), pretože sú viac situačne závislé. Z praktického hľadiska môžeme schopnosti rozdeliť na mentálne vedomosti a spôsobilosť ich praktického využitia a zručnosti ako dispozície k manuálnym úkonom¹².

Odborné vedomosti nadobúdajú sociálni pracovníci počas vysokoškolského a celoživotného vzdelávania. Školskí sociálni pracovníci majú magisterský titul v odbore sociálna práca z akreditovaného programu (študijný odbor 3.1.14 zo sústavy študijných odborov, spravovaných Ministerstvom školstva SR). Študijný program sociálnej práce poskytuje základné vzdelanie, požadované pre všetky špecializácie praxe sociálnej práce.

¹⁰ Provazník, 1997; Nakonečný, 2003

¹¹ Rymeš in Štikar a kol., 2003

¹² Provazník, 1997; Smékal, 2004

Školská sociálna práca si vyžaduje rozšírené zručnosti a znalostnú vedomostnú bázu. Je nevyhnutné, aby sa absolvent sociálnej práce po ukončení magisterského stupňa vysokoškolského štúdia a zamestnaní sa v škole alebo v školskom zariadení kontinuálne celoživotne vzdelával (podobne ako psychológ, logopéd a pod.).

Preto navrhujeme pridať školskú sociálnu prácu medzi špecializovanú odbornú činnosť podľa § 2 ods. 2 zákona č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov, na výkon ktorej bude potrebné splnenie osobitného kvalifikačného predpokladu.

Vzhľadom na navrhované zaradenie sociálnych pracovníkov medzi odborných zamestnancov pracujúcich v školstve, v zmysle zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, je potrebná dohoda zástupcov rezortov MPSVR SR a MŠVVaŠ SR o tomto návrhu.

Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce je pripravená v spolupráci s pracovníkmi rezortov MPSVR SR a MŠVVaŠ SR vypracovať minimálne štandardy špecializačného vzdelávacieho programu pre školských sociálnych pracovníkov a vytvoriť systém ich celoživotného vzdelávania, ako aj podmienky pre odbornú prax študentov vysokoškolského štúdia v odbore sociálna práca a adaptačné vzdelávanie pre začínajúcich školských sociálnych pracovníkov pod vedením skúseného školského sociálneho pracovníka.

S ohľadom na rastúcu zložitosť potrieb klientov, súvisiacich s ich nepriaznivou sociálnou situáciou, sa aj skúsení školskí sociálni pracovníci stretnú so situáciami, ktoré si vyžadujú vedomosti a zručnosti nad rámec ich obvyklej praxe. V takýchto situáciách sa má školský sociálny pracovník usilovať o supervíziu, konzultácie a ďalší profesionálny rozvoj, aby mohol efektívne slúžiť klientom. V prípade potreby odporučí klienta k iným odborníkom, ktorých odbornosť je vhodnejšia pre potreby a situáciu konkrétneho klienta.

Sumár vyššie popísaných požadovaných kvalifikačných predpokladov je spracovaný v návrhu profesiogramu pre pozíciu školského sociálneho pracovníka (viď. príloha č. 4).

III.2 Kľúčové kompetencie školského sociálneho pracovníka

Vychádzajúc z popisu vzájomne previazaných kľúčových kompetencií sociálneho pracovníka od Havrdovej¹³ a praktických skúseností sociálnych pracovníkov pôsobiacich v školstve, ponúkame nasledujúcu sústavu kľúčových kompetencií školských sociálnych pracovníkov:

I. kompetencia: Rozvíjať účinnú komunikáciu

Definícia: *Školský sociálny pracovník dokáže počúvať a vytvárať podmienky pre otvorenú komunikáciu a konštruktívne riešenie konfliktov vo vzťahu ku klientovi, jeho blízkym osobám, ako aj vo vzťahu ku škole a ku komunite, ktorej je klient súčasťou. Iniciuje spoluprácu a motivuje pre zmenu v záujme klienta.*

Kritéria pre zvládnutie danej kompetencie:

1. Nadviazať kontakt (vytvoriť atmosféru dôvery, používať primeranú neverbálnu komunikáciu).
2. Posúdiť schopnosť klienta porozumieť informáciám a prispôbiť komunikáciu špecifickým potrebám klienta (zohľadniť napr. vek, úroveň kognitívnych funkcií, zdravotné postihnutie).
3. Rozoznávať spoločné a odlišné hľadiská, hodnoty a ciele a rešpektovať ich.
4. Poskytovať primeraný priestor pre vyjasnenie a vyjadrenie názorov, potrieb a cieľov klienta.
5. Uľahčovať komunikáciu medzi klientmi, organizáciami a širším spoločenstvom.

¹³ Havrdová, 1999

6. Motivovať k prekonávaniu prekážok v dosahovaní vlastných hodnôt a cieľov klienta.
7. Udržiavať pracovný vzťah s klientom a jeho okolím v procese zmeny, získavať a poskytovať primeranú spätnú väzbu.

II. kompetencia: Orientovať sa a plánovať postup

Definícia: *Školský sociálny pracovník v spolupráci s klientom, jemu blízkymi osobami a inými odborníkmi získava prehľad o súčasných i potenciálnych potrebách a zdrojoch klienta. Spoločne plánuje postupy, reagujúce na zistenú núdzu a ohrozenie. Dokáže stanoviť rizikové faktory a medze spolupráce.*

Kritéria pre zvládnutie danej kompetencie:

1. Orientovať sa v potrebách a možnostiach klienta a jeho rodiny / blízkych osôb vo väzbe na okolie.
2. Orientovať sa v legislatívnych, spoločenských a organizačných podmienkach a možnostiach pôsobiacich v danej situácii.
3. Zbierať a spracovávať informácie z rôznych zdrojov.
4. Zvažovať spolu s klientom a jeho blízkymi osobami rôzne možnosti pôsobenia a zmeny.
5. Rozoznávať rizikové faktory a stanoviť medze.
6. viesť primeranú dokumentáciu.
7. Pomáhať objasňovať ciele, zdroje a možné prekážky a navrhovať možné riešenia.
8. viesť klienta k porozumeniu dôsledkov rôznych rozhodnutí.
9. Dohodnúť plán a rozdelenie úloh k dosiahnutiu zmeny.

III. kompetencia: Podporovať a pomáhať k sebestačnosti

Definícia: *Školský sociálny pracovník podporuje príležitosti k tomu, aby klienti mohli použiť svoje vlastné sily a schopnosti. Pomáha im preberať zodpovednosť, zabezpečovať svoje práva a kontrolovať ohrozujúce správanie.*

Kritéria pre zvládnutie danej kompetencie:

1. Vedieť poskytnúť emočnú podporu.
2. Pomáhať klientovi rozoznávať a vyjadrovať jeho prednosti, schopnosti a silné stránky.
3. Vedieť objasniť klientom ich práva a spôsoby ich uplatnenia.
4. Pomáhať účasti klientov na rozhodovaní, preberaní zodpovednosti a uplatňovaní práv.
5. Podporovať získanie a rozšírenie informácií, vedomostí a schopností, ktoré posilňujú sebestačnosť.
6. Priamo vystupovať v záujme klientov, obhajovať a vysvetľovať ich oprávnené záujmy.
7. Zvažovať právo klientov preberať na seba riziko sebapoškodenia.
8. Pomáhať klientovi vyvíjať väčšiu kontrolu nad správaním, ktoré ohrozuje jeho alebo okolie.
9. Chápať a rešpektovať jedinečnosť klienta a prispievať k odstraňovaniu diskriminácie a útlaku.
10. Byť si vedomý/á dopadu sociálnych politík a programov na rozličné skupiny klientov a obhajovať klientov kdekolvek je to vhodné.

IV. kompetencia: Zasahovať a poskytovať služby

Definícia: *Školský sociálny pracovník poskytuje alebo zaisťuje primeranú úroveň podpory, starostlivosti, ochrany a kontroly, spolupracuje pri preventívnych programoch. Podporuje spoluprácu medzi jednotlivcami, skupinami, komunitami a organizáciami.*

Kritéria pre zvládnutie danej kompetencie:

1. Poznať možnosti a metódy poskytovania služieb a intervencie.
2. Poskytovať pomoc a službu v súlade s dohodnutým postupom.

3. Pravidelne hodnotiť meniacu sa situáciu, pokroky a účinnosť postupu spolu s klientom a jeho podporným tímom, prípadne inými relevantnými osobami a organizáciami.
4. Organizovať a koordinovať poskytovanie pomoci a služieb z rôznych zdrojov.
5. Vytvárať priaznivé okolnosti pre prijatie služby a adaptáciu na ňu.
6. Aktívne čeliť správaniam, ktoré vytvára riziko a ohrozuje klienta alebo okolie.
7. Aktívne sa zapájať do programov, ktoré znižujú sociálne riziko a zlepšujú sociálne podmienky a rozširujú možnosti dôstojného života ľudí.
8. Pomáhať zvládať konflikt, napätie a stres klienta a jeho okolia a zlepšovať ich spoluprácu.
9. Pripraviť vhodné podmienky pre vydarené odpútanie sa pri ukončení služby.
10. Mať poznanie a zručnosti vo využívaní služieb dostupných v komunite a širšej spoločnosti a byť schopný poskytnúť vhodné odporúčania o týchto službách rozličným klientom.

V. kompetencia: Prispievať k práci organizácie

Definícia: Školský sociálny pracovník pracuje ako zodpovedný člen školy resp. školského zariadenia, prispieva k hodnoteniu a zlepšovaniu práce a účinnosti služieb pre klientov a efektívne využíva všetky zdroje. Spolupracuje s kolegami.

Kritéria pre zvládnutie danej kompetencie:

1. Rozumieť štruktúre školy resp. školského zariadenia, jeho poslaniu, reflektovať pravidlá a režim.
2. Jednať v súlade s právami klientov, pravidlami školy resp. školského zariadenia a etikou sociálnej práce a prispievať k dobrej povesti pracoviska na základe solídnych výsledkov.
3. Účinne komunikovať a spolupracovať s kolegami a pracovníkmi iných inštitúcií.
4. Vedieť charakterizovať tím, identifikovať vlastné miesto v ňom a reflektovať vlastný prínos pre prácu v tíme.
5. Podieľať sa na kritickom hodnotení práce, prispievať ku zlepšeniu organizačnej kultúry a primeranosti poskytovaných služieb potrebám a právam rôznych klientov.
6. Poznať dostupné zdroje školy resp. školského zariadenia, efektívne ich využívať a chápať priority.
7. Vytvárať podmienky pre získanie spätnej väzby o chode školy resp. školského zariadenia a o vlastnej práci od klientov a kolegov a navrhovať konštruktívne zmeny.
8. Spolupracovať pri implementácii komplexných preventívnych a vzdelávacích programov, ktoré chránia a presadzujú právom chránené záujmy dieťaťa, najmä právo na vzdelávanie, ktoré rešpektuje dôstojnosť, hodnotu a jedinečnosť každého žiaka a zabezpečujú rovnosť šancí v prístupe ku vzdelávaniu pre všetkých žiakov.
9. Podporovať a obhajovať nábor, prijatie a zamestnávanie takých pracovníkov, ktorí zabezpečia rozmanitosť v rámci profesie.

VI. kompetencia: Odborne rásť

Definícia: Školský sociálny pracovník je schopný konzultovať a riadiť svoj odborný i osobnostný rast. Pokračuje v zvyšovaní vedomostí a zručností za účelom poskytovania čo najaktuálnejších, prospešných a kultúrne vhodných služieb pre klientov. Je schopný sa kvalifikovane rozhodovať i spolupracovať, dosahovať vytýčené pracovné ciele v stanovenom čase a prispievať k pozitívnym zmenám vo svojom odbore.

Kritéria pre zvládnutie danej kompetencie:

1. Sledovať vývoj zákonodarstva v sociálnej aj školskej oblasti a dopĺňovať svoje vedomosti a zručnosti v sociálnej práci.
2. Využívať kontakty a výmeny skúseností na seminároch a vzdelávacích akciách za účelom získania a prehĺbenia informácií vo svojom odbore.

3. V spolupráci s druhými kriticky hodnotiť vlastný rozvoj a kontinuálne sa celoživotne vzdelávať.
4. Reflektovať osobné stresy, ich príčiny a prejavy a emočne sa vyladovať.
5. Identifikovať u seba i u druhých predsudky a stereotypy, ktoré negatívne pôsobia na prácu s klientmi a pomáhať ich prekonať.
6. Vedieť si zorganizovať prácu a dosiahnuť ciele, ktoré si vytýči v stanovenom čase.
7. Zdieľať s kolegami profesionálne neistoty, rozoznávať teoretické súvislosti a mnohostrannosť možných riešení a vyvažovať práva, potreby a možnosti.
8. Rozoznávať, kto a v akom čase musí rozhodnúť, identifikovať riziká spojené s alternatívami a prijímať zodpovednosť za vlastné rozhodnutia.
9. Tvorivo využívať príležitosti k dosiahnutiu pozitívnych zmien a hľadať nové riešenia.
10. Vytvárať a udržiavať pracovné vzťahy s jednotlivcami, organizáciami, odborníkmi a dobrovoľníkmi, rešpektovať ich odlišné pohľady a pracovať s nimi.
11. Dodržiavať normy a legislatívne nariadenia pre špecializačné a celoživotné profesionálne vzdelávanie.
12. Využívať supervíziu a konzultácie za účelom zvýšenia odbornej spôsobilosti a kompetencií, zúčastňovať sa rozvíjajúcich profesionálnych aktivít, ktoré rozširujú vedomosti a zručnosti.
13. Prispievať k rozvoju profesie organizovaním vzdelávania a supervízie pre stážistov v oblasti školskej sociálnej práce.

VII. kompetencia: Kultúrna a jazyková kompetencia

Definícia: *Školský sociálny pracovník je schopný zabezpečiť pre klientov služby, rešpektujúce kultúrnu rozmanitosť.*

Kritéria pre zvládnutie danej kompetencie:

1. Vykonávať svoju prácu v súlade s hodnotami, etikou a štandardmi profesie, rozoznávať ako osobné a profesionálne hodnoty môžu byť v rozpore s potrebami klientov alebo majú tendenciu prispôbiť si potreby klientov.
2. Rozvíjať porozumenie vlastným osobným, kultúrnym hodnotám a presvedčeniam, čo je jedna z ciest, ako si vážiť dôležitosť multikulturálnej identity v životoch ľudí.
3. Rozvíjať špeciálne vedomosti a porozumenie histórii, tradíciám, hodnotám, rodinným systémom a umeleckým výrazom hlavných cieľových skupín, ktorým sú poskytované služby.
4. Používať vhodné metodologické prístupy, zručnosti a techniky, ktoré odrážajú porozumenie roli kultúry v pomáhajúcom procese.
5. Obhajovať a zúčastňovať sa vzdelávacích a tréningových programov, ktoré pomáhajú rozvinúť kultúrne kompetencie v rámci profesie.
6. Poskytnúť alebo obhajovať poskytovanie služieb v jazyku vhodnom pre klienta, čo môže zahŕňať aj využívanie tlmočníkov.
7. Byť schopný odovzdávať informácie o rozličných skupinách klientov ďalším profesionálom.
8. Rozpoznať prekážky v napredovaní vo vzdelávaní, ktoré sú spôsobené kultúrnymi faktormi a zároveň podporovať a spoluvytvárať prostredie, ktoré si váži a rešpektuje rozmanitosť kultúry v školskej populácii.

Vyššie popísané kľúčové kompetencie školských sociálnych pracovníkov nemožno chápať ako vyčerpávajúce vymedzenie toho, čo by mali školskí sociálni pracovníci ovládať. Jednotlivé kľúčové kompetencie považujeme skôr za základné stavebné kamene, na ktorých je možné ďalej stavať.

IV. Pracovné podmienky školského sociálneho pracovníka

Práca školských sociálnych pracovníkov má významný prínos pri budovaní inkluzívneho prostredia škôl, aby školy mohli začleniť do vzdelávacieho procesu všetky deti bez ohľadu na to, akým výzvam musia čeliť vzhľadom na svoje rozdielne schopnosti, rôznorodé zázemie a širokú škálu problémov. Školskí sociálni pracovníci tak pomáhajú prekonávať školám bariéry vo výchovno-vzdelávacom procese, spôsobené zdravotným znevýhodnením žiakov, problémami fyzického aj duševného zdravia, problémami v učení, problémy spôsobené zneužívaním návykových látok, tehotnosťou maloletých, rodinnými problémami zahŕňajúcimi domáce násilie, rozvod, zneužívanie detí, bezdomovectvo, chorobu v rodine a iné. Sociálni pracovníci v školstve pomáhajú v rámci školského systému prekonávať tiež problémy ako detská prostitúcia, diskriminácia, šikana, kyberšikana, sebapoškodzovanie, poruchy príjmu potravy u žiakov, či neprimerané správanie zamestnancov škôl a školských zariadení. V spolupráci s multidisciplinárnym tímom odborníkov riešia širokú škálu problémov miestnej komunity, ktoré majú negatívny dopad na napredovanie žiakov vo vzdelávaní, ako sú násilie a kriminalita, nedostatok komunitných služieb, extrémizmus a rasizmus, chudoba a problémy spojené s marginalizáciou časti obyvateľstva. Sociálni pracovníci pôsobia ako sprostredkovatelia a koordinátori odbornej pomoci pri komunikácii s obcou, UPSVaRom, súdom, políciou a ďalšími intervenujúcimi subjektmi. Mobilizujú silné stránky rodiny, školy a komunity, aby prekonalí prekážky stojace na ceste vzdelávaniu. Naplňajú potrebu žiaka pri regulovaní vzťahov a komunikácie medzi školou, rodinou, komunitou, pôsobia ako jeho advokáti, resp. podporovatelia, ktorí žiakom sprístupňujú informácie, ktorým žiaci nerozumejú. Školskí sociálni pracovníci spolu s celým tímom pedagogických a odborných zamestnancov používajú rôzne metódy a formy práce, aby posúdili a pomáhali adresne riešiť problémy svojich klientov. Je preto spoločnou zodpovednosťou politikov, stavovských organizácií a zamestnávateľov vytvárať primerané pracovné podmienky tak, aby práca školských sociálnych pracovníkov prispievala k účinnej a efektívnej pomoci klientom.

IV.1 Multidisciplinárna spolupráca

Školský sociálny pracovník posudzuje nepriaznivú situáciu človeka v komplexných súvislostiach, nakoľko pri odstraňovaní bariér vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebný komplexný multidisciplinárny prístup pri diagnostike a riešení problému žiaka. Vzdelávacie problémy sú často spôsobené sociálnymi problémami na pozadí, nepriaznivou sociálnou situáciou v rodine, psychologickými problémami. Sprostredkovanie pomoci si vyžaduje koordináciu viacerých intervenujúcich subjektov (triedny učiteľ, rodičia, odborníci, žiak). Sociálny pracovník prostredníctvom prípadových konferencií a koordinácie týchto subjektov dokáže zabezpečiť efektívny komplexný prístup zameraný na pomoc pri ochrane žiaka, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného Dohovoru o právach dieťaťa¹⁴.

Školskí sociálni pracovníci podporujú klienta pri sociálnom fungovaní. Spoločne s klientom a jeho podporným systémom vytvárajú plán sociálnej intervencie s jasne vymedzenými cieľmi a konkrétnymi krokmi vedúcimi k naplneniu týchto cieľov. Predpokladom úspešnej pomoci človeku je tímová práca, ktorá z pohľadu sociálnej práce zahŕňa funkčné prepojenie spolupráce medzi školským sociálnym pracovníkom, klientom, jeho rodinou, členmi multidisciplinárneho tímu pracovníkov a ďalšími intervenujúcimi subjektmi. Vďaka vzájomnej previazanosti členov multidisciplinárneho tímu, školskí sociálni pracovníci zdieľajú poznatky a postupy svojej praxe, čím prispievajú k skvalitneniu starostlivosti o klienta. Na tímovú spoluprácu má veľký vplyv ochota členov tímu spolupracovať, stanovený systém a vymedzené náplne práce v danej organizácii, ako aj zdieľaný fyzický priestor. Spoločná účasť na pravidelných poradách, zameraných na riešenie situácie klienta, napomáhajú synergickému efektu spolupráce.

¹⁴ Oznámenie č. 104/1991 Zb.

IV.2 Pracovná záťaž

Multidisciplinárny tím pracovníkov v školstve – tak riadiaci, ako aj výkonný personál – majú spoločnú zodpovednosť za vytvorenie a udržiavanie pracovnej záťaže, ktorá umožňuje primerané a vhodné intervencie a monitorovanie služieb a výsledkov.

Počet klientov, ktorí využívajú služby školského sociálneho pracovníka, priamo ovplyvňuje schopnosť školského sociálneho pracovníka na vytvorenie si vzťahov a na kvalitu poskytovaných služieb.

V dôsledku toho, stanovené množstvo klientov v starostlivosti školského sociálneho pracovníka by malo umožniť zmysluplné príležitosti pre kontakt s klientom.

Medzi faktory, ktoré je potrebné zohľadniť v súvislosti s prideleným počtom prípadov a pracovným vyťažením školského sociálneho pracovníka, patria:

- zložitosť potrieb klienta, vrátane naliehavosti daného prípadu a požiadaviek na zaobstaranie nadväzujúcich služieb pre klienta;
- dostupnosť inštitucionálnych, komunitných a rodinných zdrojov na uspokojenie potrieb/cieľov klienta;
- administratívna podpora a prístup k technológiám.

Na základe uvedeného je potrebné stanoviť adekvátne normatívne počty zamestnancov na pozícii školského sociálneho pracovníka.

IV.3 Profesionálny rozvoj

Profesionálny rozvoj – rozvoj vedomostí a zručností – je kumulatívny proces, ktorý vyžaduje záväzok školského sociálneho pracovníka k celoživotnému vzdelávaniu. Miera profesionality výkonu školskej sociálnej práce tak závisí do značnej miery od vlastnej iniciatívy školských sociálnych pracovníkov a od ich ochoty rozširovať si svoje odborné vedomosti a zručnosti počas celého obdobia svojho profesionálneho pôsobenia. Dôležitú úlohu však zohrávajú aj nastavené podmienky celoživotného vzdelávania a kariérneho rastu školských sociálnych pracovníkov.

Vzhľadom na široké spektrum cieľových skupín školského sociálneho pracovníka a problémov, s ktorými sa školský sociálny pracovník vo svojej praxi stretáva, vyskytujú sa v profesionálnej praxi školských sociálnych pracovníkov situácie, ktoré si vyžadujú vedomosti a zručnosti nad rámec obvyklej praxe. Je potrebné, aby v takýchto situáciách mal školský sociálny pracovník v školstve prístup k supervízii, konzultáciám a ďalšiemu profesionálnemu rozvoju.

Zmyslom supervízie v školskej sociálnej práci je kontinuálne zvyšovanie profesionálnej kompetencie školských sociálnych pracovníkov, ktorá vedie školských sociálnych pracovníkov k samostatnému vykonávaniu profesie, chráni klientov pred nekompetentnými a jatrogenizujúcimi intervenciami a súčasne chráni status profesie. Hlavnými cieľmi supervízie sú:

- verifikácia správnosti postupov pri práci s klientom;
- rozširovanie možností a alternatív práce s určitým prípadom;
- korigovanie neefektívnych postupov;
- prevencia poškodzovania klientov školským sociálnym pracovníkom;
- učenie sa a zbieranie skúsenosti.

Ďalšími, nemenej dôležitými cieľmi sú: pravidelné poskytovanie priestoru k reflexii obsahu a procesu práce školského sociálneho pracovníka; získavanie spätnej väzby ohľadne obsahu a procesu práce; získavanie ocenenia a podpory; vytváranie priestoru na vyjadrenie osobnej nepohody, straty záujmu, prenosu i

protiprenosu, ktorý práca mohla u školského sociálneho pracovníka vyvolať; pomoc pri efektívnejšom plánovaní a využívaní osobných a profesionálnych zdrojov školského sociálneho pracovníka a i¹⁵.

Pre udržanie praxe školskej sociálnej práce je potrebné, aby skúsení školskí sociálni pracovníci, bez ohľadu na ich postavenie, poskytovali poradenstvo, mentoring a konzultácie študentom, stážistom a menej skúseným kolegom.

Rovnako by sa školskí sociálni pracovníci mali podieľať vo výskumoch, zameraných na skvalitnenie služieb školskej sociálnej práce a zlepšenie výchovno-vzdelávacieho systému.

IV.4 Hodnotenie práce

Hodnotenie práce školského sociálneho pracovníka je nevyhnutnou súčasťou služieb školskej sociálnej práce. Hodnotenie zahŕňa integráciu vnútornej a vonkajšej spätnej väzby o postupoch a výsledkoch práce školského sociálneho pracovníka.

Hodnotenie práce školského sociálneho pracovníka prispieva k poskytovaniu vhodných a účinných služieb školskej sociálnej práce, reflektujúcich individuálne potreby klientov.

Výsledky hodnotenia praxe školskej sociálnej práce prispievajú tiež k potvrdeniu opodstatnenosti pracovnej pozície školského sociálneho pracovníka, k hodnoteniu výkonnosti školských sociálnych pracovníkov a k nastaveniu primeranej pracovnej záťaže, slúžia tiež ako podklady k stanoveniu cieľov a riadeniu rizík školy, školského zariadenia a v neposlednom rade môžu výsledky hodnotenia nájsť svoje využitie v oblasti výskumu.

Školskí sociálni pracovníci sa spolupodieľajú na priebežnom formálnom hodnotení ich práce, ktorá prispieva k zlepšeniu sociálnej situácie klientov a na posúdení vhodnosti a účinnosti poskytnutých služieb a pomoci, s cieľom zvyšovania svojich kompetencií a skvalitnenia svojej profesionálnej praxe.

Metódy hodnotenia môžu zahŕňať sebahodnotenie aj vzájomné hodnotenie členov multidisciplinárneho tímu; a ďalšie hodnotiace techniky.

IV.5 Štandardy bezpečnosti práce a ochrany zdravia

Právo na bezpečnosť sociálnych pracovníkov pri výkone ich povolania patrí medzi zákonom chránené práva a vzhľadom k tomu, že sociálni pracovníci vykonávajú svoje povolanie v stále zložitejšom, dynamickejšom sociálnom prostredí a ich klientska základňa sa neustále rozširuje, je potrebné zabezpečiť bezpečnosť školských sociálnych pracovníkov pri výkone ich povolania.

Počet a rozmanitosť ľudí, ktorým školskí sociálni pracovníci poskytujú služby a celý rad nastavení, v ktorých sú služby školských sociálnych pracovníkov poskytované, prispievajú k nepredvídateľnému a často nebezpečnému prostrediu pre prax sociálnej práce. Sociálni pracovníci sú terčom verbálnych a fyzických útokov v organizáciách, v ktorých pôsobia, rovnako ako aj v teréne počas návštev klientov.

Školskí sociálni pracovníci sú si vedomí a rozumejú tomu, že interakcia s klientmi je základným kameňom ich praxe. Väčšina jednotlivcov a rodín, ktorí sú klientmi školských sociálnych pracovníkov, nemajú prítomné hrozby alebo nemusia byť nebezpeční. V prípadoch, keď sú prítomné hrozby, väčšina školských sociálnych pracovníkov deklaruje, že ich zamestnávateľia tieto problémy riešia vhodným spôsobom. Existujú však oblasti sociálnej práce (napríklad sociálnoprávna ochrana detí, služby pre duševne chorých, trestná justícia, domáce násilie a pod.), kde sociálni pracovníci môžu čeliť zvýšenému riziku násillia.

Školskí sociálni pracovníci majú právo pracovať v bezpečnom prostredí a zasadzovať sa za podporu bezpečných pracovných podmienok. Školskí sociálni pracovníci, ktorí nahlásia obavy týkajúce sa ich osobnej

¹⁵ Gabura, Pružinská, 1995; Hawkins a Shoet, 2004

bezpečnosti, alebo ktorí požiadajú o pomoc pri zabezpečení ich bezpečnosti, by sa nemali stretávať s pomstou, obviňovaním či spochybňovaním ich kompetencie od ich nadriadených alebo kolegov.

Prijatie bezpečnostných opatrení zameraných na podporu bezpečnosti školských sociálnych pracovníkov na pracovisku by nemalo byť v rozpore s osobitnými bezpečnostnými opatreniami organizácií, v ktorých školskí sociálni pracovníci pôsobia.

Medzi základné bezpečnostné štandardy výkonu školskej sociálnej práce patria:

- Zamestnávateľské organizácie, ktoré zamestnávajú školských sociálnych pracovníkov, by mali vytvoriť a udržiavať organizačnú kultúru, ktorá podporuje bezpečnosť a ochranu svojich zamestnancov.
- Cieľom zamestnávateľských organizácií, ktoré zamestnávajú školských sociálnych pracovníkov, by malo byť vytvorenie kultúry bezpečnosti, ktorá prijíma proaktívny preventívny prístup k manažmentu násilia a bezpečnostných rizík.
- Prostredie kancelárií školských sociálnych pracovníkov by malo podporovať bezpečnosť školských sociálnych pracovníkov a ich klientov.
- Organizácie, ktoré zamestnávajú školských sociálnych pracovníkov, by mali používať primerané bezpečnostné technológie, ktoré vhodne a účinne minimalizujú bezpečnostné riziká.
- Školskí sociálni pracovníci by mali vyhodnotiť a prijať opatrenia na zníženie rizika násilia pred každou návštevou v teréne.
- Školskí sociálni pracovníci by sa mali dodržiavať komplexné postupy pri podávaní správ týkajúcich sa návštev klientov v teréne.
- Zamestnávatelia školských sociálnych pracovníkov by mali vytvoriť protokoly, ktoré sledujú výskyt násilia alebo urážok.
- Školskí sociálni pracovníci by sa mali absolvovať každoročný tréning (alebo prípadovú supervíziu podľa potreby), ktorý udržiava a rozvíja ich schopnosť bezpečne pracovať.

Školskí sociálni pracovníci by mali pravidelne dodržiavať bezpečnostné opatrenia v ich práci. Násilie sa môže vyskytnúť v každej hospodárskej, sociálnej, pohlavnej a rasovej skupine klientov. Aby sa zabránilo vytváraniu stereotypov voči určitým skupinám ľudí a aby sa podporovala bezpečnosť, školskí sociálni pracovníci by mali praktizovať posúdenie bezpečnosti a zníženie rizika pri práci so všetkými klientmi a vo všetkých oblastiach svojej praxe. Dôkladné pochopenie rizikových faktorov (individuálne, environmentálne, historické) spojených so zvýšeným rizikom násilia, môže napomôcť pri posudzovaní bezpečnosti. Školskí sociálni pracovníci by si mali byť tiež vedomí toho, že ich osobné informácie, hlavne na sociálnych sieťach, sú prístupné komukoľvek. Univerzálne bezpečnostné opatrenia tiež zahŕňajú vytvorenie bezpečnostných plánov ako rutinnú záležitosť.

V. Etické princípy sociálnej práce

Formulovanie etického kódexu patrí v súčasnosti medzi základné požiadavky profesionality. Schopnosť samostatnej etickej orientácie pri dosahovaní profesionálnych cieľov je tiež súčasťou základných a nevyhnutných kvalifikačných predpokladov školského sociálneho pracovníka.

Na Slovensku je od 18. septembra 2015 platný Etický kódex sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce Slovenskej republiky. A hoci samotný etický kódex nemôže garantovať etické správanie, ktoré vychádza z individuálnej zodpovednosti sociálnych pracovníkov, má jeho formulovanie veľký význam pre profesiu sociálna práca, pre profesionálov pracujúcich v nej, ako aj pre užívateľov služieb sociálnej práce.

Medzi princípy, ktoré robia sociálnu prácu eticky senzitívnou, môžeme zaradiť:

- podporovanie sociálnej spravodlivosti;
- rešpektovanie vrodenej hodnoty a dôstojnosti ľudských bytostí;
- dodržiavanie ľudských práv;
- kolektívna zodpovednosť a dôležitosť medziľudských vzťahov;
- individuálny prístup ku klientovi;
- prvoradosť záujmu o klienta a úsilie o najlepší záujem klienta;
- prvoradosť záujmu o dieťa a úsilie o najlepší záujem dieťaťa (vzhľadom na legislatívu a práva detí musí byť záujem dieťaťa vyššie ako záujem ďalších klientov – učiteľov, školy...)
- sebaurčenie užívateľov služieb sociálnej práce;
- posilňovanie a zmocňovanie užívateľov služieb sociálnej práce;
- rešpektovanie súkromia klientov, vrátane rešpektovania dôvernosti informácií;
- holistický prístup;
- rešpektovanie profesionálnych hraníc;
- a ďalšie¹⁶.

Tieto princípy a hodnoty sú základom sociálnej práce a sú základom aj pre prax školskej sociálnej práce.

Školskí sociálni pracovníci preto musia dodržiavať a presadzovať etiku a hodnoty sociálnej práce. Ak dôjde k etickej dileme alebo ku konfliktu záujmov, od školských sociálnych pracovníkov sa očakáva, že využijú dostupné zdroje, supervíziu, nadhľad, inštitucionálne etické komisie a externé konzultácie k tomu, aby dilemu vyriešili.

Okrem profesijných etických princípov sociálnej práce si školskí sociálni pracovníci ctia, dodržiavajú a podporujú aj etické princípy, ktoré zdôrazňuje pedagogická a učiteľská etika.

Školskí sociálni pracovníci taktiež dbajú na to, aby boli rešpektované a chránené práva ich klientov, v školskom prostredí najmä práva žiakov.

¹⁶ Spracované podľa Mátel, 2015

VI. Súčasn \acute{e} postavenie školského sociálneho pracovníka

Škola ako inštitúcia zastáva primárne vzdelávaciu a výchovnú funkciu. V súčasnej dobe, s nárastom problémových javov u detí a mládeže, však musí byť školské prostredie pripravené tieto situácie riešiť. Aktuálne existuje v školstve v SR poradenský systém na čele s výchovnými poradcami, metodikmi prevencie, školskými psychológmi a pod. V tomto tíme školských odborných zamestnancov však chýba odborník, ktorý by svoju pomoc zameriaval na podporu sociálneho fungovania žiakov a efektívne pôsobenie na úrovni sociálneho prostredia – školy, rodiny a komunity. Práve sociálny pracovník pri poskytovaní pomoci ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii vychádza z ekologickej perspektívy a svojou intervenciou prispieva k nachádzaniu rovnováhy medzi potrebami a očakávaniami klientov a sociálneho prostredia, v ktorom ľudia uspokojujú svoje potreby.

Systém školstva a formálne vzdelávanie detí a mládeže prechádzajú obdobne ako iné systémy reformami a sú predmetom politických, odborných i laických diskusií. Dôležitým argumentom pre začlenenie sociálnych pracovníkov do multidisciplinárneho tímu pracovníkov v školstve sú údaje o aktuálnych charakteristikách a potrebách žiakov a ich rodičov a proces inklúzie v školstve. Všeobecne je možné konštatovať, že pribúda počet žiakov v náročných životných a rodinných situáciách, so sociálnym znevýhodnením či s odlišným kultúrnym zázemím. Samostatným okruhom argumentov je aj téma práv dieťaťa, ktorá by nemala byť len deklarovaná, ale aj napĺňaná na úrovni zodpovedajúcej európskemu štandardu.

Pri odstraňovaní bariér vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebný komplexný multidisciplinárny prístup pri diagnostike a riešení problému žiaka. Vzdelávacie problémy sú často spôsobené sociálnymi problémami na pozadí, nepriaznivou sociálnou situáciou v rodine, psychologickými problémami. Sprostredkovanie pomoci si vyžaduje koordináciu viacerých intervenujúcich subjektov (triedny učiteľ, rodičia, odborníci, žiak). Sociálny pracovník prostredníctvom prípadových konferencií a koordinácie týchto subjektov dokáže zabezpečiť efektívny komplexný prístup zameraný na pomoc pri ochrane žiaka, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného Dohovoru o právach dieťaťa (oznámenie č. 104/1991 Zb.).

VI.1 *Od minulosti po súčasnosť*

Vznik školskej sociálnej práce sa datuje od školského roku 1906/1907 v USA a v prvopočiatku bola realizovaná formou tzv. navštevujúcich učiteľov (visiting teachers), ktorí dochádzali za žiakmi zo sociálne slabších rodín, pomáhali s písaním úloh, so zabezpečením stravy a ďalšími potrebnými náležitosťami. Počas desaťročí sa školská sociálna práca vyprofilovala na samostatnú časť sociálnej práce. V súčasnosti sa služby školskej sociálnej práce stali prirodzenou súčasťou školského prostredia vo viac ako 50 krajinách po celom svete (napr. Rakúsko, Nemecko, USA, Kanada, Veľká Británia, Island, Švédsko, Fínsko, Dánsko, Nórsko, Holandsko, Švajčiarsko, Luxembursko, Francúzsko, Austrália, Nový Zéland, Japonsko, Singapur, India, Vietnam, Rusko, Lotyšsko, Litva, Estónsko, Mongolsko, Čína, Argentína, Nigéria, Saudská Arábia, Bahamy, Ghana, Srí Lanka a mnoho ďalších).

V krajinách, kde je veľká chudoba a rozšírená detská práca, čo má za následok nízke zaradenie detí do školy, je hlavnou úlohou sociálneho pracovníka podporiť vzdelávanie pre všetkých a teda podporiť rodiny v tom, aby prihlásili deti do školy, dodržiavali školskú dochádzku a zabezpečili deťom základné potreby ako napr. školské jedlo. V krajinách, kde je vzdelávanie bezplatné a povinné a deťom sa nebráni chodiť do školy kvôli detskej práci, sociálni pracovníci v školstve riešia sociálne problémy, ktoré ovplyvňujú vzdelávanie a vytvárajú preventívne programy, ktoré sa dotýkajú mnohých sociálnych a zdravotných problémov, ktoré sa

vyskytujú v školskej populácii (zneužívanie detí, šikana a kyberšikana, zneužívanie návykových látok, tehotenstvo teenagerov, diskriminácia všetkého druhu, samovraždy mladých ľudí a pod.)

Školská sociálna práca na Slovensku nemá dlhú históriu. Jej vznik sa datuje od školského roku 2006/2007, keď prví školskí sociálni pracovníci prišli na základné školy v Považskej Bystrici a Trnave, čo bolo presne 100 rokov od jej vzniku v USA. V snahe o rozšírenie školskej sociálnej práce bolo podniknutých niekoľko krokov, osvetových činností a seminárov, ktoré mali motivovať samosprávy, školy, ako aj samotných absolventov sociálnej práce, aby vypracovali projekty na zavedenie školskej sociálnej práce do škôl. V školskom roku 2007/2008 vyhlásilo mesto Nová Dubnica konkurz pre školských sociálnych pracovníkov na školy vo svojom meste a rok na to mesto Trenčín, ktoré sa snažilo pokryť všetky školy v meste. Následne v rámci reformy výchovy a vzdelávania bol pripravený a prijatý nový zákon o výchove a vzdelávaní (zákon č. 245/2008 Z. z.). V rámci tohto zákona Ministerstvo školstva odmietlo uznať pozíciu školského sociálneho pracovníka a zaradilo do zákona nový typ odborného zamestnanca – sociálneho pedagóga. Vzhľadom na už existujúce pozície školských sociálnych pracovníkov bolo kompromisným riešením, že funkciu sociálneho pedagóga dnes môže zastávať aj absolvent sociálnej práce.

Mimo prostredia škôl, sú sociálni pracovníci v rezorte školstva zamestnaní v špeciálnych výchovných zariadeniach (diagnostické centrum, reedukačné centrum) a školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie (centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrum špeciálno-pedagogického poradenstva).

V súčasnosti profesia školského sociálneho pracovníka nie je stále definovaná, koncepcne spracovaná a legislatívne vymedzená. Medzičasom bol prijatý zákon č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej v texte aj Zákon č. 219/2014 Z.z.), ktorým bola legislatívne sociálna práca zadefinovaná ako „*odborná činnosť vykonávaná sociálnym pracovníkom alebo asistentom sociálnej práce na účel ustanovený osobitným predpisom*“ (viď § 2, ods.1 zákona č. 219/2014 Z.z.). Tiež bol legislatívne zadefinovaný aj kvalifikačný predpoklad na výkon odbornej činnosti, ktorá spadá pod kompetenciu sociálneho pracovníka, ktorým je získané vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore sociálna práca, ako aj kvalifikačný predpoklad na výkon odbornej činnosti, ktorá spadá pod kompetenciu asistenta sociálnej práce, ktorým je získané vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa v študijnom odbore sociálna práca (viď § 5, ods.1 zákona č. 219/2014 Z.z.).

Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov definuje v § 6 odsek (2) písm. b) pracovné činnosti odborných zamestnancov nasledovne: *poskytovanie kariérového poradenstva, sociálneho poradenstva a prevencie vo výchove a vzdelávaní a ostatné činnosti s tým súvisiace*. Vzhľadom na deklarované poskytovanie sociálneho poradenstva chýba v § 23 pri vymenovaní odborných zamestnancov odborník, ktorý by bol kompetentný sociálne poradenstvo v školách a školských zariadeniach poskytovať. Takýmto odborným zamestnancom je sociálny pracovník.

Rovnako zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, ktorý upravuje školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie, uvádza medzi činnosťami poskytovanými v rámci poradenstva aj sociálnu činnosť (napríklad poskytovanie sociálneho poradenstva, či socioterapie). Táto je realizovaná pedagogickými a odbornými zamestnancami, medzi ktorých podľa platnej legislatívy sociálny pracovník nepatrí.

Sumarizujúc teda môžeme konštatovať, že o sociálnej práci v rezorte školstva je možné uvažovať nasledovne:

- 1) sociálna práca je realizovaná inými odborníkmi ako sociálnymi pracovníkmi:
 - priamo v škole, pričom túto činnosť vykonávajú rôzni odborní zamestnanci školy (výchovný poradca, koordinátor prevencie, sociálny pedagóg, príp. iní odborní zamestnanci školy), ktorých priamy nadriadený je riaditeľ školy. Títo spolupracujú navzájom, s pedagogickými zamestnancami, ako aj s rodičmi a vonkajšími organizáciami;
 - mimo prostredia školy, pričom ju vykonávajú odborníci (psychológ, logopéd, špeciálny pedagóg...) – zamestnanci školských poradenských zariadení,
- 2) sociálna práca je realizovaná sociálnymi pracovníkmi – zamestnancami rezortu školstva:
 - v špeciálnych výchovných zariadeniach (diagnostické centrum, reedukačné centrum);
 - v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie (centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrum špeciálno-pedagogického poradenstva).

VI.2 Prehľad návrhov právnych úprav sociálnej práce v školstve

Otázku zaradenia sociálnych pracovníkov v štruktúre pedagogických a odborných zamestnancov v školstve definuje zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Odvolávajú sa na popis pracovných činností odborných zamestnancov v § 6 odsek (2) písm. b) zákona č. 317/2009 Z. z. a tiež na § 131, odsek (4) písm. b) a c) zákona č. 245/2008 Z. z., **žadame o zaradenie sociálnych pracovníkov do kategórie odborných zamestnancov.**

Sociálni pracovníci v školstve sa pri výkone svojej profesie stretávajú s množstvom rôznych sociálnych problémov. Činnosti a metódy práce sociálneho pracovníka v školstve sú preto rozmanité a výkon sociálnej práce v školstve si preto vyžaduje rozšírené zručnosti a znalostnú vedomostnú bázu zapojených sociálnych pracovníkov.

Preto navrhujeme pridať sociálnu prácu v školstve medzi špecializovanú odbornú činnosť podľa § 2 ods. 2 zákona č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov, na výkon ktorej bude potrebné splnenie osobitného kvalifikačného predpokladu. Rovnako považujeme za nevyhnutné celoživotné vzdelávanie sociálnych pracovníkov v školstve – priebežné rozširovanie odborných vedomostí a zručností.

VII. Slovník používaných pojmov

Kľúčové kompetencie – jedná sa o kompetencie, s pomocou ktorých je možné v danom okamžiku zastávať veľký počet pozícií a funkcií, a ktoré sú vhodné k zvládaniu problémov celej rady väčšinou nepredvídateľne sa meniacich požiadaviek v priebehu života. Medzi kľúčové kompetencie napríklad patria: schopnosť vedome a aktívne komunikovať a kooperovať (tvorivým spôsobom prispievať v skupinových procesoch); schopnosť kriticky myslieť, schopnosť poznávať problémy a zodpovedajúcim spôsobom ich tvorivo riešiť; schopnosť samostatne plánovať, realizovať a kontrolovať priebeh práce a jej výsledky, schopnosť prijať v primeranom rámci zodpovednosť / spoluzodpovednosť; schopnosť rozvíjať proces vlastného učenia a myslieť v súvislostiach a systémovo; schopnosť vecne posudzovať a kriticky hodnotiť vlastné, spoločné a cudzie spôsoby práce a výsledky¹⁷.

Metodika sociálnej práce – rozumieme súbor postupov, pracovných spôsobov, pravidiel, prostriedkov a metód, ktoré sociálnu prácu robia systematickou, koncepčnou, efektívnou a časovo menej náročnou.

Metódy sociálnej práce – sú spôsoby ako dosiahnuť vopred stanované ciele prostredníctvom profesionálnej činnosti sociálnych pracovníkov pri práci s jednotlivcom, rodinou, skupinou, komunitou alebo inštitúciou.¹⁸

Motív – motív predstavuje pre človeka vnútornú psychickú silu, ktorá ho vedome alebo nevedome aktivuje k činnosti, ktorej cieľom je dosiahnutie stavu psychického nasýtenia, uspokojenia z dosiahnutého cieľa¹⁹.

Nepriaznivá sociálna situácia – oslabenie alebo strata schopností riešiť vzniknutú situáciu tak, aby toto riešenie podporovalo sociálne začlenenie a ochranu pred sociálnym vylúčením (napríklad z dôvodu veku, nepriaznivého zdravotného stavu, kvôli krízovej sociálnej situácii, životným návykom a spôsobu života vedúcemu ku konfliktu so spoločnosťou, kvôli sociálne znevýhodňujúcemu prostrediu, kvôli ohrozeniu práv a záujmov trestnou činnosťou inej fyzickej osoby alebo z iných závažných dôvodov).

Pomáhajúce profesie – profesie, ktorých teórie, výskum a prax sa zameriavajú na pomoc druhým, identifikáciu a riešenie ich problémov a na získavanie nových poznatkov o človeku a jeho podmienkach k životu tak, aby pomoc bola účinnejšia. Ide napríklad o lekárov, psychológov, sociálnych pracovníkov, špeciálnych pedagógov, fyzioterapeutov, balneologických pracovníkov a pod.²⁰ Pomáhajúce profesie tak predstavujú pomerne široký súbor najrôznejších povolání majúcich vzťah k bezprostrednej práci s ľuďmi.

Profesiogram – je všestranným, výstižným, komplexným a prehľadným opisom pracovnej činnosti / profesie a z nej vyplývajúce nároky na odborné psychické, fyzické a sociálne dispozície človeka, ktorý ju má vykonávať. Profesiogram sa dá použiť pri výbere, vyhľadávaní a prijímaní pracovníkov, pri ich rozmiestňovaní; pri posudzovaní pracovnej spôsobilosti; pri zisťovaní príčin pracovného neúspechu; pri hodnotení pracovníkov; ako podklad pre normovanie pracovného výkonu; pri hľadaní rezerv vnútri organizácie; pri zvyšovaní produktivity práce; pri plánovaní kvalifikačnej štruktúry zamestnancov organizácie; profesiogramy môžu tvoriť podklady na porovnanie jednotlivých profesií z hľadiska rizikovosti, zo zreteľom na fyzickú, senzorickú a psychickú záťaž a stres. Profesiogramy sa môžu neustále vyvíjať, dopĺňať a meniť.

Profesionalizácia sociálnych pracovníkov – proces nadobúdania konkrétnych profesionálnych znakov (osobnostných charakteristík, zručností, vedomostí), ktoré sú potrebné a nevyhnutné na odborný a profesionálny výkon práce sociálneho pracovníka. Zároveň profesionalizáciu sociálnych pracovníkov

¹⁷ Belz, Siegrist, 2001

¹⁸ Mátel, Hardy, 2013

¹⁹ Pardel, 1975

²⁰ Hartl, Hartlová, 2000

vnímame aj ako konečný stav, v zmysle nadobudnutia profesionálnych znakov, ktoré sociálneho pracovníka zaraďujú k profesionálom.

Schopnosti – Schopnosti sú predpoklady úspešného vykonávania určitej činnosti a dosiahnutia určitej úrovne výsledkov. Z praktického hľadiska môžeme schopnosti rozdeliť na mentálne vedomosti a spôsobilosť ich praktického využitia a zručnosti ako dispozície k manuálnym úkonom²¹. Zručnosti sú teda elementy schopností, ktoré vyjadrujú spôsobilosť priviesť schopnosti k praktickému využitiu. Vznikajú v procese učenia, opakovaním príslušných úkonov a operácií. V plánovanom procese rozvoja sa prostredníctvom vlastnej skúsenosti jednotlivci učia zručnosti prepájať medzi sebou, pričom vychádzajú aj z nadobudnutých vedomostí, čím sa zo zručností stávajú schopnosti. Jedná sa tak o proces učenia a získavania skúseností²² – čo sa jedinec naučí pri jednej príležitosti, určí a modifikuje jeho výkon pri nasledujúcej podobnej situácii²³. Takto sú schopnosti chápané aj v tomto dokumente.

Sociálna práca – Sociálna práca je na praxi založená profesia a vedecká disciplína, ktorá podporuje sociálnu zmenu a rozvoj, sociálnu súdržnosť, posilnenie a oslobodenie ľudí. Hlavnými princípmi sociálnej práce sú: sociálna spravodlivosť, dodržiavanie ľudských práv, kolektívna zodpovednosť a rešpekt k rozmanitosti. Sociálna práca zapája ľudí a štruktúry do riešenia životných výziev a zvyšovania kvality ich života, opierajúc sa o teórie sociálnej práce, sociálnych a humanitných vied, ako aj o znalostí domáceho prostredia²⁴.

Techniky v sociálnej práci – sú detailne popísané a v praxi osvedčené postupy a zručnosti sociálnych pracovníkov, sú používané v súlade s metódami, v rámci ktorých sú aplikované na dosiahnutie vopred stanovených cieľov. Viazu sa na konkrétne profesionálne konanie, čiže ide o čiastkové aspekty zvolenej metódy.²⁵

...

²¹ Provazník, 1997; Smékal, 2004

²² Belz a Siegrist, 2001

²³ Murray, 1968 in Hall, Lindzey, 2002

²⁴ Jedná sa o globálnu definíciu profesie sociálnej práce, ktorá bola schválená Valným zhromaždením Medzinárodnej federácie sociálnych pracovníkov (www.ifsw.org) a Valným zhromaždením Medzinárodnej asociácie škôl sociálnej práce (<http://www.iassw-aiets.org/>) v júli 2014.

²⁵ Mátel, Hardy, 2013; Levická, 2006

VIII. Zoznam bibliografických odkazov a použitej literatúry

- BELZ, H.; SIEGRIST, M. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení. Praha: Portál, 2001. 355 s. ISBN 80-7178-479-6
- BĚLOHLÁVEK, F. Organizační chování. Olomouc: Rubico, 1996. 329 s. ISBN 80-85839-09-1
- CAMPBELL, W. H.; ROHRBAUGH, R. M. Biopsychosociálny prístup - manuál. Bratislava: Vydavateľstvo F, Pro mente sana s.r.o, 2016. 172 s. ISBN 978-80-88952-85-5
- GABURA, J.; PRUŽINSKÁ, J. Poradenský proces. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. 147 s. ISBN 80-85850-10-9
- HALL, C.S.; LINDZEY, G. Psychológia osobnosti. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002. 510 s. ISBN 80-08-03384-3
- HARTL, P.; HARTLOVÁ, H.. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X
- HAVRDOVÁ, Z. Kompetence v praxi sociální práce. Praha: Osmium, 1999. 167 s. ISBN 80-902081-8-5
- HAWKINS, P.; SHOHET, R. Supervize v pomáhajících profesích. Praha: Portál, 2004. 208 s. ISBN 80-7178-715-9
- HRONÍK, F. Rozvoj a vzdělávání pracovníků. Praha: Grada Publishing, 2007. 240 s. ISBN 978-80-247-1457-8
- KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese: Psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese. Praha: Portál, 2000. 147 s. ISBN 80-7178-492-X
- LENGYEL, P. ŠKOLSKÁ SOCIÁLNA PRÁCA (online) 3.3.2017
<https://edusmile.sk/wp-content/uploads/2016/08/%C5%A0kolsk%C3%A1-soc.pr%C3%A1ca.pdf>
- LUCIA, A. D.; LEPSINGER, R. The art and science of competency models: Pinpointing critical success factors in organizations. New York: Pfeiffer, 1999. 197 s. ISBN 0-7879-4602-8
- MÁTEL, A. Etické princípy sociálnej práce. Bratislava, 2015. (online) 3.3.2017
<http://www.prohuman.sk/socialna-praca/eticke-principy-socialnej-prace>
- MÁTEL, A. – HARDY, M. Vybrané kapitoly z metód sociálnej práce II. Bratislava: VŠ ZaSP sv. Alžbety, 2013. 507 s. ISBN 978-80-8132-074-3.
- MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003a. 287 s. ISBN 80-7178-549-0
- MATOUŠEK, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003b. 384 s. ISBN 80-7178-548-2
- MATULAYOVÁ, T. Školská sociální práce: analýza legislativy Slovenskej a Českej republiky. Časopis Sociální práce/Sociální práce. (online) 3.3.2017 <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=480>
- MYDLÍKOVÁ, E. a kol. Štandardy kvality sociálneho poradenstva. Bratislava: ASSP, 2005. 99 s. ISBN: 80-969215-2-5
- MYDLÍKOVÁ, E.; GABURA, J.; SCHAVEL, M. Sociálne poradenstvo. Bratislava: ASSP, 2005. 67 s. ISBN 80-968713-1-5
- NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti. Praha: Academia, 1997. 336 s. ISBN 80-200-0628-1
- NAKONEČNÝ, M. Úvod do psychologie. Praha: Academia, 2003. 507 s. ISBN 80-200-0993-0
- NATIONAL ASSOCIATION OF SOCIAL WORKERS. NASW Guidelines for Social Worker Safety in the Workplace. 2013. (online) 3.10.2017
<https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=6OEdoMjcNC0%3d&portalid=0>
- NATIONAL ASSOCIATION OF SOCIAL WORKERS. NASW Standards for School Social Work Services. Washington, 2012. (online) 3.10.2017
<https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=1Ze4-9-Os7E%3d&portalid=0>

NATIONAL ASSOCIATION OF SOCIAL WORKERS. NASW Standards and Indicators for Cultural Competence in Social Work Practice. Washington, 2015. (online) 3.10.2017

<https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=WmWvxnhEnml%3d&portalid=0>

NAVRÁTIL, P. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman, 2001. s. 168. ISBN 80-903070-0-0

PARDEL, T.; BOROŠ, J. Základy všeobecné psychologie. Bratislava: SPN, 1975. 453 s. ISBN 80-239-0860-X

PLAMÍNEK, J.; FIŠER, R. Řízení podle kompetencí. Praha: Grada Publishing, 2005. 180 s. ISBN 80-247-1074-9

PROVAZNÍK, V. a kol. Psychologie pro ekonomy. Praha: Grada Publishing, 1997. 230 s. ISBN 80-7169-434-7

PROVAZNÍK, V. KOMÁRKOVÁ, R. Motivace pracovního jednání. Praha: VŠE, 1996. 212 s., ISBN 80-7079-283-3

RYMEŠ, M. Osobnost a práce. In: ŠTIKAR, J. a kolektiv autorov. Psychologie ve světě práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2003. s. 89 - 136. ISBN 80-246-0448-5

SKYBA, M.; ŠOLTÉSOVÁ, D. Service-learning vo vzdelávaní (školských) sociálnych pracovníkov a pracovníčok. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2015. ISBN 978-80-555-1313-3

SLOVENSKÁ KOMORA SOCIÁLNYCH PRACOVNÍKOV A ASISTENTOV SOCIÁLNEJ PRÁCE. Etický kódex sociálneho pracovníka a asistenta sociálnej práce Slovenskej republiky, Bratislava, 2017. (online) 3.12.2017

<http://socialnapraca.sk/wp-content/uploads/2017/11/Eticky-kodex-2017.pdf>

SMÉKAL, V. Pozvání do psychologie osobnosti. Člověk v zrcadle vědomí a jednání. Brno: Barrister & Principal, 2004. 523 s. ISBN 80-86598-65-9

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

IX. Prílohy

Zoznam príloh

- Príloha č. 1 Sociálne stresory poukazujúce na potrebu sociálnej intervencie
- Príloha č. 2 Vzor dokumentácie, ktorú vedie sociálny pracovník v školstve
- Príloha č. 3 Hierarchický model štruktúry
- Príloha č. 4 Profesiogram – školský sociálny pracovník

Príloha č. 1 Sociálne stresory poukazujúce na potrebu sociálnej intervencie

Potreba sociálnej intervencie zo strany sociálneho pracovníka v školstve môže byť u niektorých klientov²⁶ identifikovaná ľahšie, u niektorých ťažšie. Je preto dôležité, aby sa členovia multidisciplinárneho tímu pri práci so žiakmi zaujímali aj o ich sociálnu situáciu a sociálne fungovanie. Rovnako výskyt akútnych alebo chronických sociálnych stresorov v živote žiakov, prípadne ich kombinácia, zvyšuje pravdepodobnosť vzniku resp. prehĺbenia ich školského zlyhávania.

V nasledujúcom texte je popísaných 10 oblastí sociálneho fungovania klientov a sociálne stresory, ktorých prítomnosť u klientov poukazuje na potrebu sociálnej intervencie²⁷:

- *Prvá kategória: RODINA*; stresové faktory môžu zahŕňať: smrť člena rodiny; zdravotné problémy v rodine; narušenie rodiny kvôli rozchodu, rozvodu alebo odcudzeniu; odsťahovanie sa; nové manželstvo rodiča; emocionálne, telesné alebo sexuálne zneužívanie; rodičovská hyperprotektivita; odmietanie dieťaťa; neprimerane prísna výchova; nezhody so súrodencami; narodenie súrodenca a iné.
- *Druhá kategória: PRIATELIA / BLÍZKE OSOBY*; stresové faktory môžu zahŕňať: smrť alebo stratu priateľa či blízkeho človeka, konflikty v priateľských vzťahoch a iné.
- *Tretia kategória: SOCIÁLNE PROSTREDIE*; stresové faktory môžu zahŕňať: nedostačujúcu sociálnu podporu; izolovanosť klienta, osamotenosť klienta; ťažkosti so začlenením sa do kultúry; diskrimináciu; prispôsobovanie sa životnej zmene (napr. prechod na novú školu, zmena zamestnania, teen tehotenstvo, odchod do dôchodku rodiča) a iné.
- *Štvrtá kategória: ŠKOLA A VZDELANIE*; stresové faktory môžu zahŕňať: analfabetizmus; študijné problémy; nezhody s učiteľmi alebo spolužiakmi; nevhodné školské prostredie a iné.
- *Piata kategória: PRACOVNÉ PROBLÉMY RODIČOV A BLÍZKYCH OSOB ŽIJÚCICH V RODINE ŽIAKA*; stresové faktory môžu zahŕňať: nezamestnanosť; hrozbu straty práce; stresujúcu pracovnú náplň; zložité pracovné podmienky; nespokojnosť s prácou; zmena práce a nezhody s nadriadenými alebo kolegami a iné.
- *Šiesta kategória: BÝVANIE*; stresové faktory môžu zahŕňať: strata bývania; nevhodné bývanie; život v nebezpečnej štvrti; nezhody so susedmi alebo správcom a iné.
- *Siedma kategória: PRÍJEM*; stresové faktory môžu zahŕňať: extrémnu chudobu; nedostačujúce finančné zabezpečenie; nedostačujúcu podporu zo sociálneho systému a iné.
- *Ôsma kategória: DOSTUPNOSŤ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI*; stresové faktory môžu zahŕňať: neadekvátne zdravotné služby; obmedzenia pri cestovaní do zdravotníckeho zariadenia; nedostačujúce zdravotné poistenie a iné.
- *Deviata kategória: PROBLÉMY SO ZÁKONOM / KRIMINALITA U KLIENTA*; stresové faktory môžu zahŕňať: zatknutie; uväznenie; súdny spor; situáciu, keď je klient obeťou zločinu a iné.
- *Desiata kategória: INÉ*; stresové faktory môžu zahŕňať: prežitie prírodnej katastrofy; vojny alebo iných ohrození; obmedzený prístup k poskytovateľom sociálnych služieb; kultúrne a duchovné faktory a iné.

²⁶ Pod pojmom klient rozumej definíciu klienta sociálnej práce v školstve, viď str.7 - 8 tohto dokumentu.

²⁷ Podľa Campbell, Rohrbaugh, 2016

Príloha č. 2 Vzor dokumentácie, ktorú vedie školský sociálny pracovník²⁸**ZÁZNAMOVÝ HÁROK KLIANTA**

Dátum prvej návštevy:

Evidenčné číslo:

Názov a adresa poradenskej organizácie:

pobočka:

ZÁZNAMY O JEDNOTLIVÝCH KONZULTÁCIÁCH A INTERVENCIÁCH

Meno a priezvisko klienta:	Dátum a miesto narodenia:
Adresa trvalého bydliska:	Kontaktná adresa / mail: Telefón:
Dosiahnuté vzdelanie: Iné vedomosti: Zručnosti:	Profesionálna kariéra:
Rodinný stav: otec/matka: zákonní zástupcovia: deti: počet členov domácnosti:	Sociálne pomery celkove: financie: podpory a štipendiá: poistenie:
Iniciátor prvej návštevy:	Formulácia klientovej objednávky:
Problém: stručný popis problému: čo už klient pre problém urobil: s akými výsledkami:	
Klientova stratégia riešenia problému:	

Spolupracujúce inštitúcie:	Meno a priezvisko soc. prac.:	Použité metódy:
-----------------------------------	--------------------------------------	------------------------

Dátum	Popis intervencie (priebeh, metódy, miesto, čiastkový výsledok)	Účastníci (partneri, inštitúcie, rodina,...)	Podpis

Vyhodnotenie a záver:

²⁸ Podľa MYDLÍKOVÁ, E. a kol. 2005.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA

Autor štúdie: Meno a priezvisko

Priezvisko a meno klienta: <input type="text"/> Meno a priezvisko		
Dátum a miesto narodenia: <input type="text"/> dd.mm.rrrr, miesto narodenia		
Bydlisko, kontakt na klienta: <input type="text"/> Adresa		
Dátum 1. kontaktu s klientom: <input type="text"/> dd.mm.rrrr	Klient prišiel na podnet: <input type="text"/>	S klientom prišiel: <input type="text"/>
1 SOCIÁLNA DIAGNOSTIKA		
ANAMNÉZA		
Zdravotná <input type="text"/>		
Rodinná <input type="text"/>		
Osobná <input type="text"/>		
Profesionálna resp. školská <input type="text"/>		
MAPA SPRÁVANIA KLIENTA		
Motorická zložka <input type="text"/>	Kognitívno/afektívna <input type="text"/>	Fyziologická zložka <input type="text"/>
KLIENTOVA HYPOTÉZA		
Vznik problému <input type="text"/>		
Symptomatológia <input type="text"/>		
Dôsledky na život klienta a jeho okolie <input type="text"/>		
Čo všetko klient už pre vyriešenie urobil <input type="text"/>		
DOKUMENTÁCIA K PRÍPADU		
Vyžiadanie dokumentácie – spôsob a trvanie: <input type="text"/>		
VÝSLEDKY ŠTANDARDIZOVANÝCH TESTOV <input type="text"/>		
SOCIÁLNA DIAGNÓZA <input type="text"/>		

2 INTERVENCIA				
2.1 Stanovenie cieľov práce s klientom				
2.2 Kontrakt				
2.3 Poradenský plán				
Konzultácie s iným odborníkom k tvorbe plánu – spôsob, trvanie a s kým:				
2.4 Stratégie na splnenie cieľov				
2.5 Konzultácie s inými odborníkmi k tvorbe stratégie – spôsob, trvanie a s kým:				
2.6 Použité metódy				
2.8 Intervencia				
Dátum	Forma (písomná, osobne, telefonická)	Trvanie	Dôvod	U koho
3 UKONČENIE PRÍPADU				
Dátum ukončenia: dd.mm.rrrr		Spôsob ukončenia		
4 HODNOTENIE				
4.1 Vzťah sociálneho pracovníka a klienta				
4.2 Úroveň naplnenia cieľov				
4.3 Účasť klienta na plnení cieľov				
4.4. Hodnotenie zvolenej stratégie				
4.5 Adekvátnosť využitia metodiky				
4.6 Spôsob aktivizácie klienta a jeho okolia				
4.7 Perspektíva klienta a dlhodobosť účinku práce s klientom				
5 KATAMNÉZA				
5.1 Doba od posledného kontaktu		5.2 Podnet na katamnézu dal		
5.3 Spôsob katamnestickeho kontaktu				
5.4 Hodnotenie súčasného stavu klienta vzhľadom na jeho pôvodný problém.....				

OSOBNÁ ANAMNÉZA

Autor anamnézy: Meno a priezvisko

Priezvisko a meno klienta²⁹: Meno a priezvisko
Rodné meno:
Dátum narodenia:
Otec klienta: meno, popis vzťahu ku klientovi, stručná história tohto vzťahu a súčasný stav
Matka klienta: meno, popis vzťahu ku klientovi, stručná história tohto vzťahu a súčasný stav
Súrodenci klienta: meno, popis vzťahu ku klientovi, stručná história tohto vzťahu a súčasný stav
Životní partneri: meno, popis vzťahu ku klientovi, stručná história tohto vzťahu a súčasný stav
Vzdelanie: stručný popis histórie a vzťahov v škole
Zamestnanie: stručný popis vývinu kariéry klienta, súčasný stav
Záľuby, záujmy: v minulosti a teraz
Hodnoty a presvedčenia:
Trávenie voľného času:
Plány a očakávania: aj pri predstave ideálnych podmienok, po čom túži a čo by klienta urobilo šťastným
Dokumenty: <i>rozhodnutia o prídavkoch na deti, rozhodnutia súdu, dohoda o uznaní dlhu, výpisy o platbách nájomného a dlhu, vyplatené šeky, vysvedčenia klientky, pracovné zmluvy, žiadosti o odpustenie penále, životopis, rozhodnutie exekútora o strhávaní zo mzdy, výplatné pásky klienta, iné...</i>

²⁹ Pod pojmom klient rozumej definíciu klienta sociálnej práce v školstve, viď str.7 - 8 tohto dokumentu.

PROFESIONÁLNA ANAMNÉZA

Autor anamnézy: Meno a priezvisko

Priezvisko a meno klienta³⁰: Meno a priezvisko
Adresa trvalého bydliska / Adresa prechodného bydliska: adresa
Rodinný stav klienta:
Počet detí a ich vek:
Aktuálny zdravotný stav klienta:
Vzdelanie klienta:
Zamestnanie klienta:
Ďalšie zručnosti:
Príjem v rodine a domáce hospodárstvo
Mesačný príjem v rodine:
Aktivity vedúce k zvýšeniu potenciálu zamestnať sa:
Dobrovoľnícke aktivity:
Dokumenty: <i>(rozhodnutia o prídavkoch na deti, rozhodnutia súdu, dohoda o uznaní dlhu, výpisy o platbách nájomného a dlhu, vyplatené šeky, vysvedčenia klientky, pracovné zmluvy, žiadosti o odpustenie penále, životopis, rozhodnutie exekútora o strhávaní zo mzdy, výplatné pásky klientky, iné...)</i>

³⁰ Pod pojmom klient rozumej definíciu klienta sociálnej práce v školstve, viď str.7 - 8 tohto dokumentu.

RODINNÁ ANAMNÉZA

Autor anamnézy: Meno a priezvisko

Priezvisko a meno klienta³¹: Meno a priezvisko
Adresa trvalého bydliska / Adresa prechodného bydliska: adresa
Počet členov domácnosti: počet, bližší popis
Vzdelanie členov domácnosti: bližší popis vzdelania všetkých členov domácnosti
Zamestnanie členov domácnosti: bližší popis aktuálneho zamestnania všetkých členov domácnosti
Vzťahy medzi rodičmi a deťmi v biologickej rodine klienta: popis vzťahov klienta s jeho rodičmi, súrodencami
VLASTNÁ RODINA
Vzťahy v rodine klienta: popis vzťahov v rodine klienta (napr. vzťah klientky k manželovi, k jeho rodine)
Napĺňanie rodičovského poslania, výchova detí v rodine klienta: (kto, ako, hodnoty)
Tradície a rituály v rodine klienta: popis tradícií a rituálov v rodine klienta
Zlomové a traumatické zážitky v rodine: popis zlomových a traumatických zážitkov v rodine
Zvláštnosti alebo patológia členov rodiny klienta: popis zvláštností alebo patológie členov rodiny klienta
Spôsob komunikácie členov rodiny klienta: popis spôsobu komunikácie členov rodiny klienta (kto začína rozprávať ako prvý, kto komu udeľuje slovo, ako často sa jednotliví členovia dostanú k slovu, ako dlho kto rozpráva, kto často mlčí, hovorí „od vecí“, atď.)
Autorita v rodine: popíšte kto má akú autoritu v rodine
V spoločnej domácnosti s rodinou ešte žije
Boli deti chcené alebo nechcené

³¹ Pod pojmom klient rozumej definíciu klienta sociálnej práce v školstve, viď str.7 - 8 tohto dokumentu.

.....
Aký „osud“ mali nechcené deti
Vierovyznanie: popíšte vierovyznanie členov rodiny
Kontakt so širšou rodinou: popíšte kontakt so širšou rodinou
Priatelia rodiny: popíšte priateľov rodiny
PRÍJEM V RODINE A DOMÁCE HOSPODÁRSTVO
S akými peniazmi disponuje rodina mesačne:
Odkiaľ ich získava:
Kto zabezpečuje najväčší príjem v rodine:
Kto je držiteľom rodinnej kasy:
Kto rozhoduje o zásadných finančných záležitostiach rodiny:
Ako rodina hospodári s mesačnými financiami: popíšte ako rodina hospodári s mesačnými financiami (hneď ich minie, vracia dlhy, necháva si rezervu, koľko peňazí minie na nákup potravín, aký druh potravín nakupuje - ako, kedy, kde, lacný - akciový, drahý - zbytočný, koľko peňazí minie na nákup alkoholu, cigariet, príp. iných drog,...)
CHARAKTERISTIKA BYTU
Veľkosť bytu, počet izieb:
Zariadenie bytu: popíšte zariadenie bytu (počet postelí, zariadenie, udržiavanie - zanedbanie, farebné ladenie, preplnený - prázdny)
Teritorialita v byte: popíšte, či má každý člen svoje miesto v byte, kde sa kto najčastejšie zdržiava, kde sa najlepšie cíti, prečo
HISTÓRIA PROBLÉMU
Kedy sa problém objavil:
Symptomatológia:
Faktory udržiavajúce symptómy:

.....
V čom vidia problém oni, čo ho spôsobil:
Skúsenosti s pomocou:
Sociálno-právne vedomie klienta:
Čo už rodina urobila pre riešenie svojho problému, s akým úspechom:
Dokumenty: <i>(rozhodnutia o prídavkoch na deti, rozhodnutia súdu, dohoda o uznaní dlhu, výpisy o platbách nájomného a dlhu, vyplatené šeky, vysvedčenia klientky, , pracovné zmluvy, žiadosti o odpustenie penále, životopis, rozhodnutie exekútora o strhávaní zo mzdy, výplatné pásky klientky, iné...)</i>

ZDRAVOTNÁ ANAMNÉZA

Autor anamnézy: Meno a priezvisko

Priezvisko a meno klienta³²: Meno a priezvisko
Adresa trvalého bydliska / Adresa prechodného bydliska: adresa
Rodinný stav klienta:
Počet detí a ich vek:
Počet pôrodov a potratov (priebeh pôrodov, kriesenie/nekriesenie, ...):
Chronické ochorenia:
Aktuálny zdravotný stav klienta:
Dokumenty: <i>zdravotná karta, správa odborného lekára, rozhodnutie posudkovej komisie, odporúčenie zväzu (diabetikov, sklerózy multiplex...), rozhodnutie o nároku na kompenzácie, iné...</i>

Ako príklad uvádzame ďalšie možnosti, na ktoré sa možno zamerať pri zostavovaní zdravotnej anamnézy klienta:

Závažné ochorenia:	Genetická predispozícia:
Úrazy:	Podobné prejavy u niekoho z rodiny:
Operácie:	U koho:
Chronické ochorenia:	Kedy sa objavili:
Psychiatrické ochorenia u klienta:	Spúšťače:
Psychiatrické ochorenia v rodine:	Vplyv prostredia:
Pravidelné užívanie liekov:	Doterajšia terapia:
Aktuálne zdravotné problémy:	Podporné opatrenia:
Prvýkrát sa objavili:	Momentálny stav:
Ďalší priebeh:	Ďalšie sprievodné problémy:
Zhoršia sa, keď:	Pozorovanie terapeuta:

³² Pod pojmom klient rozumej definíciu klienta sociálnej práce v školstve, viď str.7 - 8 tohto dokumentu.

SÚHLAS DOTKNUTEJ OSOBY SO SPRACÚVANÍM OSOBNÝCH ÚDAJOV

Podpísaný/á:

Meno a priezvisko:

Postavenie: *napr. klient organizácie*

(ďalej len „dotknutá osoba“)

potvrďuje, že bol/a v zmysle § 15 zákona č. 18/2018 Z.z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov poučený/á prevádzkovateľom o právach a povinnostiach dotknutej osoby uvedených v § 26-28 zákona a

s ú h l a s í

s ich spracúvaním v informačnom systéme prevádzkovateľa – *názov organizácie*, so sídlom *adresa organizácie* IČO: *IČO organizácie*, v rozsahu podľa zoznamu osobných údajov a podmienok spracúvania uvedených v Informácii na druhej strane tohto súhlasu.

Osobné údaje sú spracúvané za účelom **poskytovania služieb sociálnej práce**, v rozsahu a za podmienok stanovených osobitnými zákonmi*. Osobitné zákony boli prevádzkovateľom aplikované do procedúr a pracovných postupov na ich vykonanie (interné smernice).

Osobné údaje k uvedenému účelu sú získavané od klientov v rámci vzťahov vznikajúcich na základe poskytovania služieb sociálnej práce a v súvislosti s vedením agendy poskytovania služieb sociálnej práce, prípadne iných relevantných úkonov dôležitých pre výkon sociálnej práce v školstve.

Súhlas na spracúvanie osobných údajov sa dáva na dobu trvania vzťahu vzniknutého na základe poskytovania služieb sociálnej práce. Po skončení tohto vzťahu zabezpečí prevádzkovateľ likvidáciu osobných údajov alebo ich archiváciu v zmysle osobitných zákonov.

Zaväzujem sa bez zbytočného odkladu oznámiť prevádzkovateľovi každú zmenu mojich osobných údajov do 7 dní po ich zmene. Dotknutá osoba potvrďuje, že poskytnuté osobné údaje sú správne, pravdivé a boli poskytnuté dobrovoľne, bez nátlaku a súhlasí s ich využitím k vymedzenému účelu.

V *mesto*, dňa *DD.MM:RRRR*

Podpis dotknutej osoby

* Zákon č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a ďalšie zákony upravujúce povinnosti zamestnávateľa.

Zoznam osobných údajov

Priezvisko, meno, titul, dátum a miesto narodenia, adresa trvalého a prechodného pobytu, štátna príslušnosť, osobné číslo, pohlavie, rodinný stav, rodinní príslušníci, počet vyživovaných detí, absolvované školy a vzdelanie, výnimky zo vzdelania, informácie o zamestnaniach, mzdové náležitosti, školenia a kurzy, číslo telefónu, predchádzajúci zamestnávateľia, doba základnej vojenskej služby, údaje o priznaní invalidného, čiastočne invalidného dôchodku, údaje o zmenenej pracovnej schopnosti, meno a priezvisko manželky/manžela, druha/družky, dátum narodenia, rodné meno; meno a priezvisko dieťaťa, názov a adresa školy, ktorú dieťa navštevuje, údaje o zákonných zrážkach klienta (výživné), údaje o sporení, pôžičkách, ostatné údaje potrebné pri riešení sociálneho problému klienta.

Informácia dotknutej osobe v zmysle § 19, zákona č. 18/2018 Z.z.

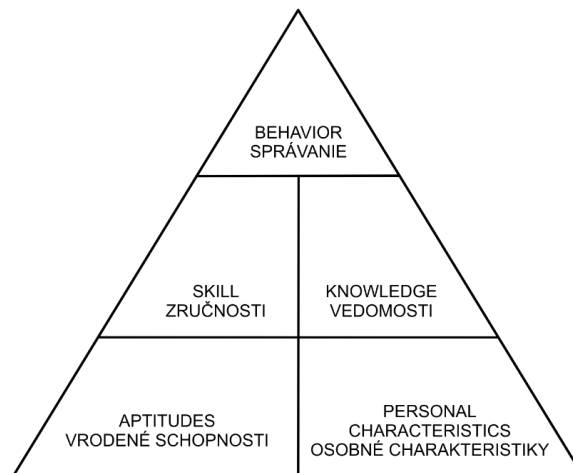
V zmysle § 19 zákona č. 122/2013 Z.z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov vám v súvislosti so spracúvaním vašich osobných údajov oznamujeme nasledovné informácie:

- a) **Názov organizácie**, so sídlom **adresa sídla organizácie/ ulica číslo, PSČ, mesto, IČO: IČO organizácie** (ďalej len „...“) je prevádzkovateľom informačného systému **názov informačného systému** (ďalej len „...“), v ktorom budú Vaše osobné údaje spracúvané v rozsahu podľa vyššie spísaného zoznamu.
- b) Účelom spracúvania osobných údajov je **poskytovanie služieb školskej sociálnej práce**. Účel spracúvania je stanovený osobitnými zákonmi pre oblasť výkonu sociálnej práce.
- c) Pre splnenie uvedeného účelu spracúvania osobných údajov prevádzkovateľ využíva systém **názov systému** od spoločnosti **názov spoločnosti**.
- d) Ďalšie podmienky spracúvania osobných údajov:
 - Osobné údaje môžu byť spracúvané prostredníctvom automatizovaných, čiastočne automatizovaných, alebo neautomatizovaných prostriedkov spracúvania, pričom sa uplatňujú primerané technické, organizačné a personálne bezpečnostné opatrenia zodpovedajúce spôsobu spracúvania, ktoré sú deklarované Bezpečnostným projektom na ochranu osobných údajov.
 - Osobné údaje spracúvajú len oprávnené osoby, ktoré boli náležitým spôsobom určené a poučené.
- e) Dobrovoľnosť poskytnutia osobných údajov:
 - Poskytnutie uvedených osobných údajov je dobrovoľné; je potrebné na splnenie účelu spracúvania osobných údajov, ktorý určili osobitné zákony SR, vzťahujúce sa na poskytovanie služieb sociálnej práce a iné povinnosti prevádzkovateľa.
- f) Príjemcovia:
 - Osobné údaje môžu byť sprístupnené len príjemcom, ktorý splnil požadované podmienky na bezpečnosť osobných údajov a ktorých výkon priamo súvisí so splnením účelu spracúvania (Zdravotná poisťovňa, Sociálna poisťovňa, Úrad práce, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny).
- g) Zverejňovanie:
 - Osobné údaje nebudú zverejnené.
- h) Tretie krajiny:
 - Osobné údaje nebudú sprístupnené príjemcom v tretej krajine.

Zároveň vás poučujeme o existencii vašich práv ako dotknutej osoby uvedených v §26-28 Zákona č. 18/2018 Z.z.

Príloha č. 3 Hierarchický model štruktúry kompetencie

Lucia a Lepsinger (1999) popisujú hierarchický model štruktúry kompetencie (viď obr. č. 1), kde na vrchole pyramídy je správanie, ktoré je jediným pozorovateľným prejavom človeka.

Obr. č. 1: Pyramída kompetencií Zdroj: Lucia, A. D.; Lepsinger, R., 1999

V rámci správania sa prejavujú zručnosti, vedomosti, skúsenosti a znalosti postupov typu know-how, ktoré sú nevyhnutné, aby bol jednotlivec schopný očakávaného správania. Ide o schopnosti získané prostredníctvom učenia, úsilia a skúseností. Na najnižšom stupni pyramídy sú umiestnené tie zložky kompetencie, ktoré majú priamy súvis s osobnostnými charakteristikami jedinca – vrodené schopnosti ako talent, inteligencia a pod., a tiež hodnoty, postoje a motívy daného jedinca. Tieto v podstatnej miere ovplyvňujú proces získania, využívania a prejavov jednotlivých vedomostí a zručností, umiestnených v popisovanej pyramíde nad nimi.

Príloha č. 4 Profesiogram – školský sociálny pracovník

Profesiogram je všestranným, výstižným, komplexným a prehľadným opisom pracovnej činnosti / profesie a z nej vyplývajúce nároky na odborné psychické, fyzické a sociálne dispozície človeka, ktorý ju má vykonávať.

Profesiogram sa dá použiť pri:

- výbere, vyhľadávaní a prijímaní pracovníkov, pri ich rozmiestňovaní;
- pri posudzovaní pracovnej spôsobilosti;
- pri zisťovaní príčin pracovného neúspechu;
- pri hodnotení pracovníkov;
- pri normovaní práce;
- pri hľadaní rezerv vnútri organizácie;
- pri zvyšovaní produktivity práce;
- pri plánovaní kvalifikačnej štruktúry zamestnancov organizácie;
- môžu tvoriť podklady na porovnanie jednotlivých profesií z hľadiska rizikovosti, zo zreteľom na fyzickú, senzorickú a psychickú záťaž a stres;
- tiež ako podklad pre normovanie pracovného výkonu.

Obsahom profesiogramu je:

- všeobecná charakteristika pracovnej činnosti (najpodstatnejšie informácie o úlohách a pracovných prostriedkoch, ktoré zamestnanec pri výkone profesie používa);
- spoločenský status pracovnej činnosti/profesie (spoločenská zodpovednosť zamestnanca, jeho profesionálna a spoločenská prestíž);
- organizačné začlenenie zamestnanca;
- popis činností a úkonov, ktoré sa od zamestnanca pri výkone práce požadujú;
- výpočet bežných pohybov, úkonov a operácií, ktoré sa od zamestnanca pri výkone práce požadujú;
- opis predmetu pracovnej činnosti;
- objektívne fyzické, psychické a sociálne podmienky na výkon pracovnej činnosti danej profesie;
- fyzické, psychické a sociálne požiadavky na zamestnanca vzhľadom na jeho spôsobilosť vykonávať danú profesiu/činnosť;

Profesiogramy sa môžu neustále vyvíjať, dopĺňať a meniť.

Názov pracoviska:	...		
Adresa pracoviska:	...		
Názov pracovnej pozície sociálneho pracovníka:	Školský sociálny pracovník		
Zaradenie pracovnej pozície v rámci organizačnej štruktúry priamo pod:	Zriaďovateľ		
Počet a pracovné pozície, priamo riadené sociálnym pracovníkom:	1 – zriaďovateľ		
Požadované vstupné vzdelanie:	vysokoškolské vzdelanie II. stupňa v študijnom odbore sociálna práca	Požadovaná vstupná prax:	Nevyžaduje sa odborná prax.
Požadované vstupné absolvované ďalšie vzdelanie:	nie je potrebné / špecializácia Školský sociálny pracovník ³³	Požadované vstupné zručnosti:	<p>analyzovanie a riešenie problémov</p> <p>komunikácia (jednanie s ľuďmi)</p> <p>organizovanie a plánovanie práce</p> <p>prezentovanie</p> <p>pružnosť v myslení (adaptabilita, flexibilita, improvizračné spôsobilosti)</p> <p>rozhodovanie</p> <p>samostatnosť</p> <p>tímová práca</p> <p>vedenie ľudí</p> <p>digitálna gramotnosť (počítačové spôsobilosti)</p> <p>finančná a ekonomická gramotnosť</p> <p>informačná gramotnosť</p> <p>komunikácia v cudzom jazyku</p> <p>kultivovaný písomný prejav</p> <p>kultivovaný slovný prejav,</p> <p>schopnosť vyjadrovania sa</p> <p>matematická gramotnosť</p> <p>motivovanie ľudí</p> <p>osobnostný rozvoj</p> <p>tvorivosť (kreativita)</p> <p>vyjednávanie</p>
Pracovné prostredie: budova školy, vlastná, príjemne zariadená kancelária	Hmotná zodpovednosť: áno, vymenovať pracovné nástroje (napr. notebook, mobil,...)		
Pracovný čas:	Podľa potrieb a možnosti školy a klientov, úväzok podľa počtu žiakov, možnosť pôsobiť na viacerých školách v pevne stanovené dni v dohodnutom čase.		
Cestovanie za prácou:	Podľa konkrétnych podmienok jednotlivých škôl a sociálnych pracovníkov		
Práca na smeny:	nie		
Požadované zvyčajné pracovné úkony:			
Plánovanie a príprava na prácu:	— monitorovanie žiakov s problémami vo vzdelávaní, výchove a vývine osobnosti		

³³ Táto oblasť nie je uzavretá, bude závislá legislatívnej úprave výkonu sociálnej práce v rezorte školstva.

<p>Vlastný pracovný výkon:</p>	<ul style="list-style-type: none"> — v spolupráci s učiteľmi, rodičmi a ostatnými členmi multidisciplinárneho tímu diagnostika žiakov s problémami vo vzdelávaní, výchove a vývine osobnosti; — skúmanie sociálnej situácie klientov, vykonávanie sociálneho šetrenia u klientov a posúdenie životnej situácie klientov vo vzťahu k školskej úspešnosti, podľa potreby vypracovanie analýzy sociálnej situácie návštevou službou v rodinách na základe spolupráce s orgánmi verejnej správy, prípadne ďalšími subjektmi a o zistených skutočnostiach spracovanie správy o posúdení sociálnej situácie klientov; — vypracovávanie sociálnej anamnézy a prognózy klienta s cieľom vyriešenia problémov klienta a zlepšenia jeho školského prospievania, sociálneho fungovania a celkového rozvoja potenciálu; — vedenie sociálnej dokumentácie, práca s informačným systémom školy, resp. školského zariadenia; — vypracúvanie plánu sociálnej intervencie, vrátane rozsahu, druhu a potreby sociálnych opatrení, v spolupráci s ďalšími odborníkmi realizácia týchto opatrení; — spolupráca s členmi multidisciplinárneho tímu, poskytovanie informácií o sociálnych problémoch klienta a riešeníach jeho sociálnej situácie; — vykonávanie sociálnej prevencie, vrátane depistážnej činnosti, zameranej na ciele a včasné vyhľadávanie jedincov, ktorí sa môžu ocitnúť alebo sa už ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii; — kontaktovanie a spolupráca s príbuznými či blízkymi osobami klienta s cieľom ich aktívnej účasti pri riešení situácie klienta; — poskytovanie klientovi, jeho rodinným príslušníkom a blízkym osobám informácie v súlade so svojou odbornou spôsobilosťou a edukácia o rizikovanom správaní a sociálno-patologických javoch, ktoré ohrozujú mladých ľudí; — pri sprostredkovaní odbornej pomoci vykonávanie sieťovania a koordinovanie činnosti medzi pedagogickými a odbornými zamestnancami, rodičmi, sociálnymi pracovníkmi sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, organizáciami v miestnej komunite a ďalšími intervenujúcimi subjektmi; — poskytovanie krízovej intervencie, sociálneho poradenstva a podpory zameranej na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie; — zastupovanie (v prípade potreby a poverenia) klienta na úradoch; — pomoc pri integrácii do školy aj do spoločenského prostredia u klientov, ktorí takúto pomoc potrebujú v dôsledku rôznych faktorov (mimoriadne intelektovo nadaní a talentovaní žiaci, žiaci prvého ročníka, žiaci, ktorí majú chýbajúce fyzické, psychické alebo sociálne
--------------------------------	---

	<p><i>schopností, narušené sociálne vzťahy, alebo iné prekážky), k aktívnej účasti na tejto integrácii získavanie klientov a ich sociálneho okolia;</i></p> <p>— <i>informovanie a pomoc žiakom, rodičom (zákonným zástupcom) pri voľbe štúdia a povolania,</i></p>
Kontrola procesu práce a výsledkov výkonu:	— <i>robenie prieskumov, prieskumových štúdií a vyhodnotenia školy, resp. školského zariadenia, kde sociálny pracovník pôsobí, hodnotí efektivitu svojej práce, zbiera informácie a štatistiky o aktivitách sociálnej práce v školstve za účelom ich hodnotenia a spätnej väzby pre miestne authority; podľa potreby podieľanie sa aj na ďalšej výskumnej a prieskumnej činnosti v oblasti svojej pôsobnosti</i>
Iné činnosti, nesúvisiace priamo s výkonom pracovnej pozície:	<p>— <i>podieľanie sa na praktickej príprave študentov sociálnej práce;</i></p> <p>— <i>aktívna účasť na sústavnom vzdelávaní, účasť a spolupodieľanie sa na príprave odborných seminárov, konferencií a pod.</i></p>
Spoločenské prostredie pracovníka:	<i>Člen tímu pedagogických a odborných zamestnancov školy</i>
Nároky na psycho-sociálnu adaptabilitu:	<i>Vysoká úroveň</i>
Nároky na fyzické a psychické schopnosti pre prácu:	<p><i>Nároky na fyzické schopnosti – elementárna úroveň</i></p> <p><i>Nároky na psychické schopnosti – vysoká úroveň</i></p>
Nároky na zvyšovanie kvalifikácie:	<i>Potrebná aktívna účasť na sústavnom vzdelávaní</i>
Nároky na charakterový a morálny profil:	<p><i>Sociálny pracovník je v neustálom styku s ľuďmi, preto by mal dosahovať vysokú úroveň morálnych vlastností. Tieto vlastnosti a na ne naviazané prejavy správania bližšie vymedzuje profesionálna etika. Vychádzajúc z etického kódexu sociálneho pracovníka a asistenta sociálnej práce, medzi požadované morálne vlastnosti sociálneho pracovníka patria: spravodlivosť, svedomitosť, zodpovednosť, čestnosť, pracovitosť, vytrvalosť, tolerantnosť.</i></p>
Nároky na záujmové zamerania a pracovnú motiváciu:	<p><i>Dlhodobý pracovný vzťah</i></p> <p><i>Lojálnosť</i></p> <p><i>Ochota pracovať v tíme</i></p>

